

Pedagogisch beleidsplan 2026

PESTHUISLAAN 77 | 1054 RJ AMSTERDAM | T. 020-6169383 | INFO@WILLEMIENTJE.COM

Voorwoord

Voor je ligt het pedagogisch beleidsplan van Stichting Kindcentrum Willemientje. Sinds de oprichting in 1985 vormt Willemientje een vertrouwde plek in de wijk: een kleinschalig en warm kindcentrum, gedragen door betrokken ouders en een hecht team van pedagogisch professionals. Samen zetten wij ons al decennialang in om kinderen een veilige, stimulerende en liefdevolle omgeving te bieden.

Dit plan geeft richting aan ons pedagogisch handelen. Het zorgt ervoor dat iedereen op dezelfde manier werkt en dezelfde uitgangspunten hanteert. Daarmee biedt het ouders, medewerkers en andere belangstellenden inzicht in de manier waarop wij de opvang vormgeven.

We vragen daarbij ook erkenning voor onze rol als pedagogisch professionals: met kennis, ervaring en toewijding geven wij samen met ouders vorm aan de dagelijkse opvoeding en ontwikkeling van de kinderen. Die samenwerking is voor ons onmisbaar en vormt de basis voor het vertrouwen dat kinderen nodig hebben om te groeien.

We zijn dankbaar voor de inzet van onze medewerkers, de steun van ouders en genieten bovenal van de energie en nieuwsgierigheid van de kinderen. Samen maken we Willemientje tot wat het is: een plek waar ieder kind zichzelf kan zijn en zich in eigen tempo kan ontwikkelen.

Met dit beleidsplan geven we richting aan ons werk en nodigen we ouders en medewerkers uit om samen te zorgen voor de beste start voor ieder kind.

Hartelijke groet,

Tessa Ellenberger

Directeur Stichting Kindcentrum Willemientje

Inhoud

Voorwoord	2
Inleiding	6
1. Visie en doelen	7
1.1 Visie	7
1.2 Pedagogische uitgangspunten	8
1.3 Pedagogische doelen	9
1.4 Pedagogisch handelen	11
2. Algemeen	13
2.1 Openingsdagen	13
2.2 Groepen	13
2.3 Opvangdagen	13
2.4 Team	14
2.5 Personele inzet	15
2.6 Ruildagen en extra dagen	18
2.7 Werkwijze bij (dreigend) personeelstekort	19
3. Start bij en afscheid van Willemientje	20
3.1 Mentorschap	20
3.2 Voorbereiding start en kennismakingsgesprek	20
3.3 Wennen	21
3.4 Afscheid Willemientje	22
4. Slapen en rusten	23
4.1 Ritme en rituelen bij baby's	23
4.2 Zelf leren slapen	23
4.3 Slapen bij dreumesen en peuters	24
4.4 Gezond en veilig slapen	25
5. Spelen	26
5.1 Visie op spel	26
5.2 Rol pedagogisch professional bij spelen	26
5.3 Inrichting	27
5.4 Speelgoed en materialen	28
5.5 Spelaanbod	30
5.6 Risicovol spel	31
5.7 Buitenspelen	31
5.8 Mediagebruik	33
5.9 Speelgoed van thuis	34

5.10 De wereld groter maken	34
5.11 Feest	35
6. Eten en drinken	36
6.1 Visie en uitgangspunten	36
6.2 Gezonde en verantwoorde voeding	37
6.3 Baby's	37
6.4 Kinderen van 1 tot 4 jaar	39
6.5 Trakteren	40
6.6 Allergieën	40
6.7 Voedselveiligheid	41
7. Persoonlijke verzorging	42
8. Sociaal-emotionele ontwikkeling	44
8.1 Seksuele ontwikkeling, intimiteit, voortplanting	44
8.2 Verkleeden	45
8.3 Omgaan met conflicten	45
9. Informatie-uitwisseling	47
9.1 Dagelijkse overdracht bij het brengen en ophalen	47
9.2 Gesprekken met ouders	48
9.3 Ouderbijeenkomsten	48
9.4 Schriftelijke informatie	49
9.5 Volgen van de ontwikkeling	50
9.6 Overdracht basisschool en buitenschoolse opvang	51
9.7 Oudercommissie	51
9.8 Klachtenprocedure	51
9.9 Vertrouwenspersoon	52
9.10 Privacy	52
10. Gezondheid en veiligheid	53
10.1 Zieke kinderen	53
10.2 Besmettingsgevaar	54
10.3 Beleid Veiligheid en Gezondheid	54
10.4 Bedrijfs hulpverlening en EHBO	54
11. Zorg en signalering	55
11.1 Zorgprotocol	55
11.2 Vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling	56
11.3 Grenzen aan opvangmogelijkheden	56
12. Kwaliteit en professionalisering	57
12.1 Inspectie kinderopvang	57
12.2 Interne overlegstructuur	57

12.3 Deskundigheidsbevordering	57
12.4 Afspraken en regels voor medewerkers	58
12.5 Klanttevredenheid	58
12.6 Werkdrukmeting	58
Bijlage 1 – Praktische uitwerking opvoeddoelen en interactievaardigheden	59
Bijlage 2 – Handreiking Risicovol spel	62
Bijlage 3 - Beleid en werkafspraken: als kinderen elkaar pijn doen	67

Inleiding

Het pedagogisch beleidsplan gaat in het eerste hoofdstuk in op onze visie en licht toe wat onze pedagogische uitgangspunten en doelen zijn. In de rest van het document geven we aan hoe we werken aan het bereiken van deze doelen. Zo wordt onder andere uitgebreid ingegaan op het belang van goede interactievaardigheden, worden de randvoorwaarden voor kwalitatieve kinderopvang toegelicht en komt het belang van goed wennen aan bod.

Willemientje blijft volop in ontwikkeling en dit document is daarop geen uitzondering. Wanneer we het nodig achten passen we het aan. Het document wordt in elk geval jaarlijks opnieuw bekeken en waar nodig aangepast. Hierover geldt uiteraard het adviesrecht van onze oudercommissie.

Alle protocollen waarnaar wordt verwezen in dit document liggen ter inzage op de locatie en kunnen op verzoek altijd worden ingezien door medewerkers en andere belangstellenden. Sinds 2024 zijn alle protocollen opgenomen in ons intranet 'Mientje' dat we in samenwerking met Kinderopvang Academie hebben gebouwd.

Voor de leesbaarheid hebben we gekozen voor bepaalde woorden of termen. Daar waar wij spreken over ouders worden ook verzorgers bedoeld. Als we hij/hem/ zijn gebruiken bedoelen we ook zij/haar/haar en die/hen/hun. Een pedagogisch professional wordt bij ons door de kinderen 'juffie' genoemd en omdat Stichting Kindcentrum Willemientje zo'n mond vol is schrijven we Willemientje of kindcentrum als we het over de stichting hebben.

1. Visie en doelen

1.1 Visie

De eerste levensjaren vormen de basis voor de rest van een mensenleven. Bij Willemientje zien wij het als onze taak om hier een positieve bijdrage aan te leveren. Wij bieden een waardevolle aanvulling voor gezinnen in een samenleving die voortdurend verandert. Waar vroeger vaak één ouder zorgde en de ander werkte, zien we nu een grote diversiteit in gezinssamenstellingen en in de verdeling van werk en zorg. Bij Willemientje is iedereen welkom. Ouders kunnen hun kinderen met een gerust hart bij ons achterlaten, in de wetenschap dat er goed voor hen gezorgd wordt, dat zij zich ontwikkelen en plezier hebben, en dat er troost en steun is als dat plezier even ontbreekt.

Onze pedagogisch professionals zetten zich dagelijks in om ouders welkom te laten voelen en een vertrouwensrelatie op te bouwen. Daarbij streven wij naar een professioneel warme relatie: warm en toegankelijk in contact, en tegelijk duidelijk en professioneel in afspraken en verwachtingen. Wederkerigheid, open communicatie en het uitspreken van verwachtingen vormen de basis van deze samenwerking. Wij staan naast ouders: zij dragen de verantwoordelijkheid voor de opvoeding, wij voor de professionele begeleiding en ontwikkeling van hun kind. Onze kennis en ervaring stellen wij graag beschikbaar; ouders kunnen hier altijd een beroep op doen.

Onze pedagogische visie is geïnspireerd door drie benaderingen die elkaar versterken: Reggio Emilia, Emmi Pikler en Thomas Gordon.

Van Reggio Emilia nemen we de overtuiging over dat kinderen van nature nieuwsgierig, creatief en competent zijn. Ze leren in relatie tot anderen én hun omgeving. De ruimte, materialen en sfeer zijn een 'derde pedagoog' die uitdaagt tot spel, ontdekking en samenwerking.

Van Pikler leren we hoe belangrijk aandachtige verzorging is: verzorgingsmomenten zijn geen routine, maar momenten van nabijheid, communicatie en vertrouwen. Ook in hun motorische ontwikkeling krijgen kinderen de tijd en ruimte om zelfstandig te ontdekken. Gordon leert ons hoe respectvolle communicatie de basis vormt voor wederzijds begrip. Door actief te luisteren en in de ik-vorm te spreken, laten we kinderen ervaren dat hun gevoelens ertoe doen.

In de dagelijkse praktijk krijgt onze visie vorm in hoe we omgaan met kinderen. We nemen de tijd bij verzorging, reageren met aandacht op signalen, bieden materialen die nieuwsgierigheid prikkelen en geven kinderen de ruimte om zelf te ontdekken en initiatief te nemen. We spreken mét hen in plaats van tegen hen en gebruiken taal die uitnodigt tot meedenken en samen oplossen. Zo wordt onze visie zichtbaar in elke handeling van de dag.

Ons kindcentrum biedt kinderen kansen om te leren en te spelen die uniek zijn voor het leven in een groep. Dit kan soms dilemma's opleveren, maar altijd stellen wij ons de vraag: handelen we in het belang van het kind? Dat houdt ons scherp en zorgt ervoor dat ons pedagogisch handelen bewust en reflectief blijft. Wij bewegen mee met veranderingen in de samenleving, zolang het belang van het kind vooropstaat.

Elke dag zoeken wij de balans tussen veiligheid en uitdaging. Kinderen willen van nature leren en ontwikkelen, en dat doen ze het liefst spelenderwijs. Bij ons vinden zij een omgeving die vertrouwd voelt door vaste rituelen en de warme betrokkenheid van een stabiel team, en die tegelijkertijd ruimte biedt voor ontdekken en groeien.

Wij volgen de ontwikkeling van ieder kind zorgvuldig. Wat valt ons op? Waar liggen de talenten? Waar kunnen we samen aan werken? Daarbij betrekken we ouders actief: zij zijn onmisbare partners in dit proces. Toetsen en testen passen niet bij jonge kinderen; observeren en meebewegen des te meer.

Naast pedagogiek is ook de organisatie belangrijk. Transparante bedrijfsvoering, korte communicatielijnen, duidelijke informatievoorziening en een meedenkend management dragen bij aan een positieve en veilige omgeving voor kinderen, ouders en medewerkers.

Wij nemen ons vak serieus. Willemientje is een ambitieus team met een no-nonsens instelling. Onze verbondenheid met elkaar, met de locatie en met de ouders en kinderen maakt ons kinderdagverblijf tot een plek waar iedereen zich thuis voelt.

Tegelijkertijd is Willemientje een ontmoetingsplek. We faciliteren momenten waarop ouders elkaar laagdrempelig kunnen ontmoeten en ervaringen kunnen delen. Zo versterken we sociale netwerken die ouders steun en inspiratie geven, en hen steviger maken in hun rol. Dat is een belangrijke basis voor de ontwikkeling van hun kind.

Ons pedagogisch beleid laat zien hoe wij deze visie – in lijn met wet- en regelgeving – in de praktijk brengen.

1.2 Pedagogische uitgangspunten

Onze manier van werken is geïnspireerd op drie pedagogische benaderingen die veel met elkaar gemeen hebben en elkaar versterken: Reggio Emilia, Emmi Pikler en Thomas Gordon.

Reggio Emilia

Volgens Reggio Emilia zijn kinderen van nature nieuwsgierig, creatief en vol mogelijkheden. Zij bouwen hun identiteit stap voor stap op, in wisselwerking met anderen en met hun omgeving. De groep, de volwassenen en de ruimte spelen daarin allemaal een belangrijke rol. De omgeving zien wij als een 'derde pedagoog': zorgvuldig ingerichte ruimtes en materialen nodigen kinderen uit tot spel, samenwerking en ontdekking. In de praktijk betekent dit dat we kinderen ruimte geven om hun ideeën te onderzoeken, samen plannen te maken en oplossingen te bedenken. De pedagogisch professional begeleidt dit proces met aandacht, door te luisteren, vragen te stellen en vertrouwen te geven.

Emmi Pikler

Bij Emmi Pikler staat de aandachtige verzorging centraal. Momenten van eten, verschonen en naar bed gaan zijn geen routine, maar waardevolle momenten van contact en samenwerking. We nemen de tijd om tegen het kind te praten, uitleg te geven over wat er gebeurt en te reageren op signalen. Zo leren kinderen dat ze invloed hebben op hun eigen omgeving en ontwikkelen ze vertrouwen. Ook het zelfstandig bewegen en ontdekken is een belangrijk uitgangspunt. We stimuleren kinderen om hun eigen tempo te volgen, zonder onnodig in te grijpen. Door rust, voorspelbaarheid en aandacht te bieden, creëren we een veilige basis van waaruit kinderen kunnen groeien.

Thomas Gordon

De inzichten van Thomas Gordon leren ons hoe respectvolle communicatie bijdraagt aan een gezonde relatie tussen volwassene en kind. Door actief te luisteren, in de ik-vorm te spreken en emoties te benoemen, ervaren kinderen dat hun gevoelens ertoe doen. We praten *mét* kinderen, niet *tégen* hen. Dat betekent dat we uitleggen wat we doen, begrip tonen voor wat zij voelen en samen zoeken naar oplossingen bij conflicten. Zo leren kinderen dat hun stem gehoord wordt en dat respect wederzijds is.

Deze drie benaderingen vormen samen de kern van ons pedagogisch handelen. Ze vullen elkaar aan: waar Reggio Emilia het kind en zijn omgeving centraal stelt, benadrukt Pikler de waarde van aandachtige verzorging, en Gordon de kracht van communicatie. Samen zorgen ze voor een pedagogische praktijk waarin kinderen zich veilig voelen, zich kunnen ontwikkelen en zichzelf mogen zijn.

Welbevinden en betrokkenheid

Kinderen ontwikkelen zich het best wanneer zij zich prettig en betrokken voelen. Dat vraagt van ons dat we steeds oog hebben voor signalen van welbevinden: ontspanning, plezier, nieuwsgierigheid en energie. Wanneer een kind geconcentreerd en met plezier speelt, weten we dat er sprake is van betrokkenheid – en dat er ruimte is voor leren en groeien.

Eigenheid en groepsdynamiek

In ons kindcentrum krijgt elk kind de ruimte om zich in zijn eigen tempo en op zijn eigen manier te ontwikkelen. Tegelijkertijd biedt de groep unieke kansen: samen spelen, delen, conflicten oplossen en omgaan met verschillen. In deze groepsdynamiek leren kinderen wie ze zelf zijn én hoe ze met anderen kunnen samenleven.

Rol van de pedagogisch professional

De pedagogisch professional speelt hierin een sleutelrol. Zij is actief, sensitief en respectvol, en schept een omgeving die veilig én uitdagend is. Door goed te kijken en te luisteren sluit zij aan bij wat een kind bezighoudt, stimuleert zij spel en ontwikkeling en begeleidt zij de interacties tussen kinderen. Ze biedt structuur waar nodig, maar laat ook ruimte voor eigen initiatief. Zo creëren we elke dag opnieuw een plek waar kinderen zich gezien, gehoord en gesteund voelen, en waar ze met vertrouwen de wereld kunnen verkennen.

1.3 Pedagogische doelen

De Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) schrijft voor dat kinderopvang moet bijdragen aan vier basisdoelen voor kinderen. Deze doelen, zoals omschreven door pedagoge Marianne Riksen-Walraven, vormen ook bij Willemientje het fundament van ons pedagogisch handelen.

Ze geven richting aan wat we doen, waarom we het doen en hoe we dat zichtbaar maken in de dagelijkse praktijk.

Emotionele veiligheid

Een kind kan zich pas ontwikkelen wanneer het zich veilig en geborgen voelt. Daarom werken we met vaste pedagogisch professionals, kleine en stabiele groepen en een voorspelbaar dagritme. We creëren een warme sfeer waarin kinderen zichzelf kunnen zijn, troost vinden wanneer dat nodig is en zich thuis voelen in de groep.

In de praktijk betekent dit dat we sensitief en responsief handelen: we volgen de signalen van het kind, reageren met aandacht en geven nabijheid wanneer dat gevraagd wordt. We maken contact met woorden, gebaren en oogopslag, noemen kinderen bij hun naam en tonen zichtbaar plezier in het samenzijn. Kinderen leren dat hun gevoelens ertoe doen en dat ze zich veilig kunnen hechten aan de volwassenen die voor hen zorgen.

Ontwikkeling van persoonlijke competenties

Kinderen krijgen bij ons de ruimte om hun eigen talenten en mogelijkheden te ontdekken. We moedigen hen aan om zelf keuzes te maken, initiatief te nemen en nieuwe uitdagingen aan te gaan. Daarbij hoort dat iets soms lukt en soms niet – ook daarvan leren kinderen.

We stimuleren zelfstandigheid en zelfvertrouwen door kinderen te betrekken bij wat we doen: zelf hun jas aantrekken, helpen bij het tafeldekken of beslissen waarmee ze willen spelen. We sluiten aan bij hun ideeën, waarderen hun pogingen en geven complimenten voor inzet, niet alleen voor resultaat. Door positieve feedback en ruimte om te experimenteren ontwikkelen kinderen doorzettingsvermogen, creativiteit en trots op wat ze zelf bereikt hebben.

Ontwikkeling van sociale competenties

De groep is dé plek om samen te leren leven en spelen. Kinderen oefenen dagelijks met delen, wachten op hun beurt, samenwerken en conflicten oplossen. Verschillen tussen kinderen zijn daarbij waardevol: juist door die verschillen leren ze rekening houden met elkaar en ontwikkelen ze respect en empathie.

De pedagogisch professional begeleidt dit proces actief. Zij benoemt wat ze ziet ('Jullie helpen elkaar goed'), ondersteunt bij het vinden van woorden voor gevoelens ('Ik zie dat je boos bent') en begeleidt kinderen bij het zoeken naar oplossingen. We moedigen kinderen aan om elkaar te helpen en gesprekjes met elkaar aan te gaan, in plaats van altijd via de volwassene. Zo leren ze dat samen spelen leuk is, maar ook iets vraagt van jezelf en de ander.

Overdracht van waarden en normen

Waarden en normen geven richting aan hoe we met elkaar omgaan. Kinderen leren deze niet alleen door wat wij zeggen, maar vooral door wat wij doen. Bij Willemientje laten we zien dat respect, vriendelijkheid en zorg voor elkaar vanzelfsprekend zijn.

We helpen kinderen te begrijpen waarom regels bestaan en benoemen gewenst gedrag in positieve termen. In plaats van te zeggen wat niet mag, vertellen we wat wél kan: 'We lopen binnen rustig' in plaats van 'Niet rennen'. We gebruiken vaste rituelen en routines, bieden structuur en leggen verbanden ('Eerst ruimen we op, dan gaan we naar buiten'). Zo ervaren kinderen duidelijkheid en leren ze wat het betekent om onderdeel te zijn van een gemeenschap.

Samenhang tussen de doelen

De vier pedagogische doelen zijn nauw met elkaar verbonden. Emotionele veiligheid vormt de basis: een kind dat zich veilig voelt, durft nieuwe dingen te proberen. Persoonlijke competenties groeien in een omgeving waar kinderen zich gewaardeerd weten. Sociale competenties ontwikkelen zich in het samenspel met anderen, en waarden en normen geven betekenis aan dat samenspel.

De pedagogisch professional vervult hierin een centrale rol. Door haar houding, taalgebruik en manier van begeleiden maakt zij deze doelen dagelijks zichtbaar. Bij Willemientje komen denken en doen zo samen: wat we belangrijk vinden, laten we zien in hoe we handelen.

1.4 Pedagogisch handelen

De kwaliteit van kinderopvang wordt in hoge mate bepaald door de interactie tussen kind en pedagogisch professional. Bij Willemientje werken we daarom vanuit zes pedagogische interactievaardigheden. Deze vaardigheden geven richting aan ons dagelijks handelen en zorgen ervoor dat kinderen zich veilig voelen, zich ontwikkelen en leren samenleven.

Sensitieve responsiviteit

Kinderen voelen zich veilig en gezien wanneer een professional met aandacht reageert op hun signalen. We troosten kinderen op een manier die bij hen past: door nabijheid, door woorden of door rustig aanwezig te zijn. We letten op kleine signalen – een blik, een gebaar, een verandering in houding – en reageren op het juiste moment.

We noemen kinderen bij hun naam, maken oogcontact en spreken op een rustige toon. We benoemen gevoelens ('Je schrikt, dat is ook even spannend') en helpen kinderen woorden te vinden voor wat ze ervaren. Zo weten kinderen dat ze gehoord worden, en leren ze dat hun emoties ertoe doen. Sensitieve responsiviteit vormt de basis voor vertrouwen en hechting.

Respect voor autonomie

We moedigen kinderen aan om dingen zelf te doen en eigen keuzes te maken. Dat betekent dat we hun initiatieven serieus nemen, hun tempo volgen en ruimte geven om te experimenteren. We helpen alleen als dat echt nodig is, zodat kinderen ervaren dat ze zelf invloed hebben op hun omgeving. We nemen de tijd en volgen het tempo van het kind, zodat het zelf kan ontdekken wat het al kan en durft.

We waarderen de eigenheid van ieder kind en spreken dat uit ('Ik zie dat jij het graag op jouw manier doet – dat is goed'). Door kinderen te betrekken bij kleine beslissingen en successen te vieren, ontwikkelen ze zelfstandigheid, doorzettingsvermogen en zelfvertrouwen.

Structureren en grenzen stellen

Kinderen hebben behoefte aan duidelijkheid. Een voorspelbaar dagritme en heldere afspraken bieden houvast en rust. Vanuit die basis durven kinderen nieuwe ervaringen aan te gaan. Herkenbare rituelen en routines helpen kinderen te begrijpen wat er komt en geven houvast bij overgangsmomenten, zoals eten, opruimen of naar bed gaan.

We benoemen wat er gaat gebeuren ("Eerst ruimen we op, daarna gaan we naar buiten") en leggen uit waarom regels bestaan ("Zo blijft het fijn voor iedereen"). We spreken consequent, vriendelijk en positief: we zeggen wat wél mag in plaats van wat niet mag. Wanneer we grenzen stellen, doen we dat rustig, met begrip en zonder de verbinding met het kind te verliezen.

Structuur en duidelijkheid geven veiligheid; nabijheid en humor zorgen dat die veiligheid warm blijft.

Praten en uitleggen

We praten mét kinderen, niet tégen hen. Door te benoemen wat er gebeurt, te luisteren naar hun woorden én naar hun lichaamstaal, helpen we kinderen de wereld te begrijpen.

We moedigen kinderen aan om zelf te vertellen, stellen open vragen en sluiten aan bij hun taalniveau. We gebruiken woorden om gevoelens te verhelderen ("Je bent boos omdat het niet lukt") en vullen aan met nieuwe woorden om hun taal te verrijken. Tijdens alledaagse momenten – eten, aankleden, opruimen – gebruiken we taal als middel voor verbinding. Door uitleg te geven en echt in gesprek te gaan, ontwikkelen kinderen taal, begrip en zelfvertrouwen.

Ontwikkelingsstimulering

Wij sluiten aan bij wat kinderen bezighoudt en voegen daar nieuwe mogelijkheden en uitdagingen aan toe. Door spelmateriaal aan te bieden, ideeën uit te breiden of enthousiasme te tonen, prikkelen we hun nieuwsgierigheid. Ook verzorgmomenten en voorleesmomenten zien we als waardevolle kansen om ontwikkeling te stimuleren: ze bieden rust, nabijheid en volop ruimte voor taal, contact en ontdekking.

We benutten dagelijkse situaties om ontwikkeling te stimuleren: samen tellen bij het tafeldekken, praten over kleuren tijdens het schilderen of oorzaak en gevolg ontdekken bij water- en zandspel. We stellen vragen die tot denken aanzetten ('Wat zou er gebeuren als...?') en moedigen kinderen aan om zelf oplossingen te bedenken.

Zo groeit hun denkvermogen, taal, motoriek en creativiteit op een natuurlijke en speelse manier.

Begeleiden van interacties tussen kinderen

Samen spelen betekent samen leren. We stimuleren positieve interacties en begeleiden kinderen in het omgaan met elkaar. We benoemen samenwerking ('Jullie bouwen samen een lange trein') en ondersteunen bij conflicten door te helpen verwoorden wat er gebeurt. We stimuleren dat kinderen niet alleen met ons, maar ook met elkaar in gesprek gaan, op hun beurt wachten en leren luisteren naar wat een ander zegt.

We luisteren naar beide kanten, erkennen gevoelens en zoeken samen naar oplossingen. We geven kinderen de ruimte om het zelf weer op te pakken, zodat ze leren dat conflicten bij samenleven horen én dat ze die kunnen oplossen.

Zo ervaren kinderen dat de groep een veilige oefenplaats is om sociale vaardigheden te ontwikkelen.

Reflectie op handelen

Pedagogisch handelen is nooit af. We blijven kijken, luisteren en reflecteren op wat er goed gaat en wat beter kan. In teamoverleggen en intervisiemomenten bespreken we situaties uit de praktijk: wat zag je bij het kind, wat deed jij, wat was het effect? Zo blijven we leren van elkaar en van de kinderen zelf.

Door bewust en met aandacht te werken aan deze zes vaardigheden, geven we dagelijks vorm aan de pedagogische kwaliteit van Willemientje.

In Bijlage 1 – Praktische uitwerking pedagogische doelen en interactievaardigheden is te lezen hoe deze zes vaardigheden er in de dagelijkse praktijk uitzien.

De bijlage biedt pedagogisch professionals houvast bij hun werk en vormt een hulpmiddel bij reflectie, coaching en teamgesprekken.

2. Algemeen

Kinderdagverblijf Willemientje werd in 1985 opgericht door ouders samen met het wijkcentrum. Na een periode waarin Willemientje onderdeel was van verschillende kinderopvangorganisaties, zijn we sinds 2015 weer een stichting zonder winstoogmerk. Alle inkomsten komen direct ten goede aan het kinderdagverblijf en de kwaliteit van onze opvang.

2.1 Openingstijden

Willemientje is 51 weken per jaar geopend, van maandag tot en met vrijdag van 8.00 tot 18.30 uur. We zijn gesloten op officiële feestdagen, jaarlijks op 5 mei en in de week tussen kerst en oud en nieuw. Op 5 en 24 december sluiten wij om 17.00 uur wanneer deze dagen op een werkdag vallen. Deze openingstijden en sluitingsdagen zijn vastgelegd in de contracten met ouders.

2.2 Groepen

Wij vangen dagelijks maximaal 39 kinderen op, verdeeld over drie horizontale stamgroepen. Elke groep heeft een eigen groepsruimte die is ingericht op de leeftijd van de kinderen en fungeert als speel- en leefruimte.

Conform de wettelijke eisen is er per kind minimaal 3,5 m² bruto binnenruimte beschikbaar en minimaal 3 m² bruto buitenspeelruimte. De buitenspeelruimte grenst direct aan de locatie en is altijd toegankelijk.

Babygroep Zonnetjes

Dit is een groep voor kinderen van 4 tot 18 maanden waarin dagelijks maximaal 9 baby's worden opgevangen door 3 pedagogisch professionals.

Dreumesgroep Vlinders

Dit is een groep voor kinderen van 12 tot 36 maanden waarin dagelijks maximaal 14 dreumesen en jonge peuters worden opgevangen door minimaal 3 pedagogisch professionals (of 11 kinderen met 2 pedagogisch professionals).

Peutergroep Regenboogjes

Dit is een groep voor kinderen van 24 tot 48 maanden waarin dagelijks maximaal 16 peuters worden opgevangen door minimaal 2 pedagogisch professionals.

2.3 Opvangdagen

Bij Willemientje kiezen ouders voor een vast aantal opvangdagen per week: minimaal twee en maximaal vier.

Twee dagen opvang is belangrijk om kinderen vertrouwd te laten raken met de groep en een hechte band op te bouwen met de pedagogisch professionals. Vier dagen opvang geeft ruimte voor intensief contact en ontwikkeling, terwijl er ook voldoende tijd overblijft om thuis op te laden. Zo zorgen we voor een goede balans tussen kinderopvang en gezin.

2.4 Team

Pedagogisch professionals

Elke groep heeft vaste pedagogisch professionals die de kinderen goed kennen en begeleiden. Veel teamleden werken al jarenlang bij Willemientje en zijn daardoor vertrouwde gezichten voor kinderen en ouders. Bij afwezigheid worden zij vervangen door collega's of door invallers via ons vaste uitzendbureau. Omdat we samenwerken met een betrouwbare, lokale partij zijn invallers doorgaans goed bekend met de kinderen en de werkwijze van Willemientje.

Alle medewerkers, inclusief invalkrachten, beschikken over een erkend diploma, een geldige verklaring omtrent gedrag (VOG) en zijn ingeschreven in het Personenregister Kinderopvang.

Pedagogisch coach en beleidsmedewerker

Een sterke pedagogische basis vraagt om goed beleid en voortdurende ondersteuning van het team. Daarom schrijft de Wet IKK voor dat elke organisatie een pedagogisch beleidsmedewerker en coach inzet.

Bij Willemientje vervult de directeur de rol van beleidsmedewerker. Voor coaching werken we samen met een vaste externe coach die onze organisatie goed kent en het vertrouwen van het team geniet.

Voor Willemientje geldt een minimale inzet van 165 uur per jaar, waarvan 50 uur voor beleid en 115 uur voor coaching. Jaarlijks krijgt elke pedagogisch professional minimaal 7 uur persoonlijke coaching. Coaching vindt plaats individueel, per groep of in teamverband. Elk jaar stellen we een coachplan op waarin we vastleggen hoe we dit in de praktijk vormgeven.

Directie en bestuur

De directeur werkt 36 uur per week en heeft de dagelijkse leiding. Zij wordt ondersteund door een bestuur van drie tot vijf leden, allemaal ouders van (oud-)kinderen bij Willemientje. Deze structuur zorgt voor korte lijnen, betrokkenheid en open communicatie.

De directeur wordt bijgestaan door een assistent leidinggevende. Zij is verantwoordelijk voor administratieve en facilitaire zaken, de inhoudelijke invulling van activiteiten, ondersteunt het team, begeleidt stagiaires en fungeert als praktijkopleider. Daarnaast vervult zij de rol van aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling, samen met een pedagogisch professional die zich hierin heeft gespecialiseerd.

Beroepskrachten in opleiding

Willemientje biedt stagiaires de mogelijkheid om ervaring op te doen in de praktijk. Zij draaien mee op een vaste groep volgens een vast rooster en worden begeleid door een ervaren pedagogisch professional die hiervoor is opgeleid.

Ondersteunend personeel

Vier dagen per week ondersteunt een huishoudelijk medewerker het team met taken zoals het serveren van maaltijden, de was en licht schoonmaakwerk. Hierdoor hebben de pedagogisch professionals meer tijd en aandacht voor de kinderen. Het pand wordt daarnaast dagelijks na sluitingstijd schoongemaakt door een professioneel schoonmaakbedrijf. Ook ondersteunend personeel beschikt over een geldige VOG.

2.5 Personele inzet

Beroepskracht- kindratio

De wet stelt minimale eisen aan het aantal kinderen dat per pedagogisch professional mag worden opgevangen: de beroepskracht-kindratio (BKR). Bij Willemientje zien we deze normen als een ondergrens. Waar mogelijk zetten we méér professionals in dan strikt noodzakelijk, omdat dit de kwaliteit van de opvang ten goede komt – voor kinderen, ouders én medewerkers.

De BKR wordt dagelijks berekend en geregistreerd, zodat we voortdurend zicht hebben op onze inzet en dit op elk moment kunnen verantwoorden.

Dit zijn de rekenregels:

Dagopvang

Het minimaal aantal in te zetten beroepskrachten in relatie tot het aantal aanwezige kinderen in een stamgroep of peuterspeelzaalgroep wordt bepaald op basis van tabel 1 en onderstaande aanvullende rekenregels. De tabel en de rekenregels worden toegepast in de volgorde waarin zij onderstaand zijn opgenomen. De voorwaarden met betrekking tot de maximale grootte van een stamgroep of peuterspeelzaalgroep zijn in tabel 1 verwerkt.

Tabel 1. Berekening van het minimaal aantal in te zetten beroepskrachten en de maximale groepsgrootte bij groepen in de dagopvang en het peuterspeelzaalwerk

	Leeftijd kinderen	Minimaal aantal beroepskrachten	Maximaal aantal kinderen	Minimaal aantal beroepskrachten	Maximaal aantal kinderen	Minimaal aantal beroepskrachten	Maximaal aantal kinderen	Minimaal aantal beroepskrachten	Maximaal aantal kinderen
Groepen alle kinderen één leeftijd	0 tot 1	1	3	2	6	3	9	4	12
	1 tot 2	1	5	2	10	3	15	4	16
	2 tot 3	1	8	2	16	----	----	----	----
	3 tot 4	1	8	2	16	----	----	----	----
Gemengde leeftijdsgroepen	0 tot 2	1	4	2	8	3	14 ¹	4	16 ¹
	0 tot 3	1	5	2	10	3	13 ¹ /14 ² / 15 ²	4	16 ¹
	0 tot 4	1	5	2	12	3	14 ¹ /15 ² / 16 ²	4	16 ¹
	1 tot 3	1	6	2	11	3	16	----	----
	1 tot 4	1	7	2	13	3	16	----	----
	2 tot 4	1	8	2	16	----	----	----	----

¹ Waarvan maximaal acht kinderen van 0 tot 1 jaar.

² Waarvan maximaal drie kinderen van 0 tot 1 jaar.

³ Waarvan maximaal vijf kinderen van 0 tot 1 jaar.

⁴ Waarvan maximaal vier kinderen van 0 tot 1 jaar.

Figuur 1 –Rekenregels BKR
Bron: Iratio.nl

Rooster, (structureel) samenvoegen en open-deuren

Groep	Vroege dienst	Tussendienst	Late dienst
Zonnetjes	08.00-16.45 uur/17.00 uur	08.45-17.45 uur	09.30-18.30 uur
Vlinders	08.00-16.45 uur/17.00 uur	08.45-17.45 uur	09.30-18.30 uur
Regenboog	08.00-17.00 uur		09.30-18.30 uur

Bovenstaand rooster geldt voor maandag tot en met vrijdag.

De kinderen worden de gehele dag op hun eigen stamgroep opgevangen uitgezonderd het buitenspelen, een eventueel uitstapje, activiteiten buiten de groep en spelen op de gang.

Op dagen met een normale bezetting kiezen medewerkers ervoor de dag samen te beginnen of eindigen als blijkt dat er kinderen zijn die even samen willen spelen of wanneer er aan het begin of einde van de dag weinig kinderen in het kindcentrum zijn. Het samenvoegen heeft daarmee duidelijk een sociaal karakter. Van elke groep is er bij het begin en het einde van de dag een vaste pedagogisch professionals aanwezig en zij begeleiden het samenvoegen gezamenlijk. Bij goed weer sluiten we dag graag gezamenlijk buiten af.

Drie-uursregeling

Wij zetten per dag hoogstens drie uur minder pedagogisch professionals in dan volgens de beroepskracht-kind ratio (BKR) vereist is. De drie-uursregeling wordt ingezet aan het begin en eind van de dag en tijdens de pauzes.

Aan het begin en einde van de dag zijn er minder kinderen aanwezig. De aanwezige professional kiest dan een centrale plek in de groep, zodat zij overzicht heeft op de kinderen die al spelen én op de kinderen die met hun ouders binnenkomen. Waar nodig helpt zij een kind op weg met spel of biedt nabijheid op de bank voor kinderen die nog even moeten 'landen'.

Tijdens de middagpauze slapen veel kinderen, waardoor er minder actieve begeleiding nodig is. Medewerkers van dezelfde groep hebben nooit tegelijk pauze, zodat er altijd een vertrouwd gezicht aanwezig is. Juist in deze rustige momenten is er ruimte voor extra knuffelen, samen spelen of uitdagendere activiteiten met de oudere kinderen.

Tegen het einde van de dag zijn de belangrijkste klussen afgerond, zodat de professional die alleen afsluit alle aandacht kan geven aan de kinderen en aan de overdracht met ouders. Als het weer het toelaat sluiten we de dag buiten af. Lukt dit niet, dan spelen de kinderen binnen. Voor kinderen die aan het eind van de dag wat meer behoefte hebben aan rust, is er aan tafel de mogelijkheid voor rustig spel, zoals puzzels, kralen rijgen, playmobil, de lichtbak of klei.

De drie-uursregeling wordt altijd zorgvuldig vastgelegd: breng- en haaltijden van de kinderen en de werktijden van medewerkers worden digitaal geregistreerd. Zo is in één oogopslag zichtbaar dat we voldoen aan de wettelijke eisen. Indien nodig blijft de medewerker in de tussendienst langer aanwezig.

Op de digitale presentielijst vullen we dagelijks in wat de breng- en haaltijden van de kinderen zijn. We werken met vaste pauzetijden tussen 13.00 en 15.00 uur. We zorgen ervoor dat maximaal de helft van de medewerkers tegelijkertijd pauzeert. De medewerkers vullen hun werktijden digitaal in zodat we in een oogopslag kunnen zien dat we de vastgestelde eisen voldoen. Als het nodig is blijft de medewerker met de tussendienst langer.

Vaste medewerkers en vaste gezichten

Vaste gezichten geven kinderen emotionele veiligheid. Daarom zorgen we ervoor dat er op dagen dat een kind aanwezig is altijd minimaal één van zijn of haar vaste gezichten werkt. Deze professional weet hoe het kind zich ontwikkelt, wat het prettig vindt en waar het onrustig van kan raken.

De wet stelt grenzen aan het aantal vaste gezichten per kind. Bij Willemientje hanteren we de volgende regels:

- Wanneer er 1 of 2 pedagogisch professionals op een groep staan: maximaal 2 vaste gezichten per baby en maximaal 3 voor kinderen vanaf 1 jaar (per week).
- Wanneer er 3 of meer pedagogisch professionals op een groep staan: maximaal 3 vaste gezichten per baby en maximaal 4 voor kinderen vanaf 1 jaar (per week).

Bij onverwacht verzuim van het vaste gezicht vragen wij het andere vaste gezicht te komen werken. Bij overmacht is dat niet altijd te realiseren op korte termijn. De directeur en assistent leidinggevende zijn beide gekwalificeerd om op de groepen te werken en kunnen als invaller ingezet worden. Zij zijn logischerwijs goed bekend met de werkwijze van Willemientje. Ook zijn zij bekend bij de kinderen.

Wanneer een medewerker voor langere tijd afwezig is (langer dan 4 weken) wijzen wij voor deze periode een tijdelijk vast gezicht toe. Dat kan een van de groepscollega's zijn, maar ook een van de eerdergenoemde vaste invallers of een collega van een andere groep. Met andere woorden: langdurige afwezigheid van een vast gezicht wordt opgevangen door één ander persoon die aangewezen wordt als tijdelijk vast gezicht.

Niet groepsgebonden uren

De medewerkers bij Willemientje hebben de zorg voor de kinderen als belangrijkste taak, maar ook andere zaken vallen binnen het takenpakket van de pedagogisch professional.

In de CAO is bepaald dat er per jaar 50 uur per fte aan niet groepsgebonden uren ingezet moeten worden. Voor Willemientje komt dat neer op 475 uur per jaar en 40 uur per maand.

Bij Willemientje vallen de volgende taken onder de niet groepsgebonden uren:

- Formeel werkoverleg;
- Schrijven observatieverslagen kinderen;
- Oudergesprekken (intake, jaarlijks oudergesprek, bij zorgen)
- Voorbereiden activiteiten;
- Voortgangsgesprekken met medewerkers in opleiding;
- Overdracht tussen mentoren bij overgaan naar volgende groep;
- Administratie bij overgaan naar volgende groep;
- Groepsoverleggen.

Niet groepsgebonden uren vallen in principe binnen de werktijden van de medewerkers. Bij Willemientje regelen we vervanging voor bovengenoemde activiteiten. Als dat door tekort aan medewerkers niet kan dan krijgt de medewerker plus-uren. We registreren de NGU in Bitcare. Zo houden we zicht op de ingezette uren en kunnen we indien nodig aantonen hoe we omgaan met de NGU.

2.6 Ruildagen en extra dagen

In principe komen de kinderen op vaste dagen naar Willemientje. Dit komt de stabiliteit van de groepen, de emotionele veiligheid en daarmee de pedagogische kwaliteit ten goede. Het kan echter voorkomen dat ouders op een andere dag dan de vaste dagen opvang nodig hebben voor hun kind. Ouders kunnen dan een ruilverzoek indienen of vragen of er een extra dag beschikbaar is.

We doen ons best om aan die wens tegemoet te komen. Willemientje heeft echter een hoge bezettingsgraad en daarom zal het regelmatig voorkomen dat er niet geruild kan worden of dat een extra dag niet mogelijk is.

Ouders kunnen een dag dat hun kind geen gebruik maakt van de opvang incidenteel ruilen tegen een andere opvangdag. Het ruilen is een service en geen recht. De medewerkers van Willemientje begrijpen dat het niet doorgaan van een ruildag vervelend kan zijn. Op onze beurt rekenen we op begrip van ouders als de ruil niet door kan gaan. Door de hoge bezettingsgraad zijn de mogelijkheden beperkt.

Ruilen: uitgangspunten en afspraken

- Ruilen kan in verband met de emotionele veiligheid alleen op de eigen groep;
- De maximale groeps grootte en beroepskracht-kindratio worden niet overschreden;
- Ruildagen worden uitsluitend vooraf (minimaal vijf dagen) aangevraagd; dat betekent dat ouders doorgeven op welke dag het kind niet komt en aangeven met welke dag ze deze willen ruilen (ziektedagen zijn dus niet te ruilen);
- Ruilen kan binnen twee weken voor of twee weken na de dag waarop het kind niet komt;
- Ruildagen worden uitsluitend in de ouderapp aangevraagd;
- Voor ruildagen wordt geen extra medewerker ingezet;
- Ruilen kan alleen na goedkeuring in de ouderapp;
- Na goedkeuring is terugruilen niet meer mogelijk;
- Ruilen is kosteloos;
- Het is niet mogelijk om hele vakanties te ruilen. Ouders kunnen een verzoek tot ruiling doen via de ouderapp zoals ze ook een 'losse' ruildag aanvragen.

Extra dag: uitgangspunten en afspraken

- Het is mogelijk incidenteel een extra dag af te nemen. Hiervoor gelden de volgende regels:
- Kinderen kunnen door de indeling van de groepen op leeftijd alleen op de eigen groep worden opgevangen;
- De maximale groeps grootte of beroepskracht-kindratio wordt niet overschreden;
- Extra dagen worden uitsluitend in de ouderapp aangevraagd (verzoeken voor de dag zelf kunnen telefonisch indien de medewerker daar op de groep tijd voor heeft);
- Een toegezegde extra dag kan uitsluitend via de chat in de ouderapp tot 1 werkdag van tevoren kosteloos worden geannuleerd (dus uiterlijk vrijdag afzeggen voor maandag, uiterlijk maandag voor dinsdag, etc.);
- We rekenen voor de extra dag een vaste dagprijs (aantal uren geopend x gebruikelijke uurtarief) die achteraf gefactureerd wordt (bijvoorbeeld: het kind komt extra op 5 september, dan komt die dag bij de factuur van november);
- Een goedgekeurde extra dag kan naderhand niet omgezet worden naar een ruildag;
- Het is mogelijk om incidenteel 5 dagen af te nemen.

2.7 Werkwijze bij (dreigend) personeelstekort

Deze paragraaf beschrijft hoe Willementje omgaat met (dreigend) personeelstekort en welke stappen we nemen om de continuïteit van de opvang te waarborgen.

In de kinderopvang is landelijk sprake van een tekort aan medewerkers. Bij Willementje hebben we op dit moment geen openstaande vacatures, maar er kunnen situaties ontstaan waarin we tijdelijk onvoldoende inzet hebben, bijvoorbeeld door verlof, ziekte of scholing. We willen in zulke gevallen een betrouwbare partner blijven voor ouders en tegelijkertijd de kwaliteit, veiligheid en continuïteit van de opvang waarborgen.

Wanneer er sprake is van (dreigend) personeelstekort, volgen we onderstaande vaste volgorde van handelen:

- We zoeken binnen het team naar een oplossing, bijvoorbeeld door werkdagen te ruilen of extra te werken;
- Als binnen het team geen oplossing gevonden wordt, zetten we tijdelijk externe krachten in. Zij werken altijd naast vaste gezichten;
- Als er geen invallers beschikbaar zijn, bieden we ouders een alternatieve opvangdag aan in dezelfde of de volgende week, zodat de groepsbezetting evenwichtiger wordt verdeeld. Ouders behouden daarbij het aantal dagen dat zij normaal gesproken afnemen;
- Als ook dat niet lukt, wordt geloot. Ouders die al eerder zijn uitgeloot, loten niet opnieuw mee totdat iedereen aan de beurt is geweest;
- Ouders kunnen zich vrijwillig afmelden in ruil voor een opvangdag op een ander moment in het jaar. Vrijwillige afmelders doen de eerstvolgende keer niet mee aan de loting.
- Afmelden van kinderen is altijd de laatste stap en wordt alleen toegepast als veiligheid en continuïteit niet op een andere manier te waarborgen zijn.

Wanneer tijdig bekend is dat er op een bepaalde dag geloot moet worden, kondigen we dit per e-mail aan. Ouders die het opvangmoment anders kunnen organiseren, kunnen zich vrijwillig afmelden om zo andere gezinnen de mogelijkheid te geven gebruik te maken van opvang.

De inzet van externen is altijd tijdelijk en aanvullend aan het vaste team. We werken samen met betrouwbare partners die ervaring hebben in de kinderopvang. Waar mogelijk informeren we ouders vooraf wanneer er een invalkracht op de groep aanwezig zal zijn. Invallers draaien doorgaans alleen late diensten, zodat kinderen bij een vertrouwd gezicht binnenkomen.

3. Start bij en afscheid van Willemientje

3.1 Mentorschap

Elk kind bij Willemientje heeft een eigen mentor: een vaste pedagogisch professional van de groep. Bij het toewijzen van een mentor letten we erop dat de dagen van het kind en de mentor zoveel mogelijk overeenkomen.

De mentor begeleidt de wenperiode en is het vaste aanspreekpunt voor ouders. Zij voert de intake- en evaluatiegesprekken, doet de administratie rondom het kind, bewaakt afspraken en zorgt voor praktische dingen zoals een eigen bakje en een jaszak met naam.

Hoewel de mentor het eerste aanspreekpunt is, kunnen ouders altijd met vragen terecht bij alle pedagogisch professionals van de groep. Wanneer een kind naar een volgende groep gaat, krijgt het ook een nieuwe mentor.

3.2 Voorbereiding start en kennismakingsgesprek

Ouders van kinderen jonger dan twaalf maanden ontvangen uiterlijk twee maanden voor de start het infoblad *Goede start bij Willemientje*. Hierin staan tips om de overgang naar het kinderdagverblijf thuis alvast goed voor te bereiden.

Zes weken voor de start neemt de mentor telefonisch contact op om een kennismakingsgesprek en de wenperiode in te plannen. Ook gaan we tijdens het eerste telefonische gesprek in op de verschillen en overeenkomsten op het gebied van slapen, voeden en spelen thuis en op Willemientje. Door hier vooraf open over te spreken en samen te oefenen, zorgen we voor heldere verwachtingen en bouwen we aan wederzijds vertrouwen in de zorg voor het kind.

Thuis kunnen ouders vaak alle tijd nemen om een kindje in slaap te wiegen of met de borst te voeden als het drinken uit de fles niet goed lukt. In de groep is die mogelijkheid er niet (altijd). De overgang van thuis naar de opvang kan voor baby's groot zijn: andere verzorgers, nieuwe geluiden en geuren, een ander bedje, een afwijkend dagritme of flesvoeding in plaats van borstvoeding. Deze veranderingen kunnen stress veroorzaken, en uit onderzoek weten we dat stress een risicofactor kan zijn bij wiegendood. Daarom vinden wij het cruciaal dat ouders en pedagogisch professionals samen zorgen voor een soepele overgang. Het is belangrijk dat een baby leert zelfstandig in slaap te vallen en goed uit een fles te drinken. Het wennen aan de nieuwe omgeving en de pedagogisch professionals gebeurt vanzelf tijdens de wenperiode. Waar ouders thuis wel invloed op hebben, is de voorbereiding rondom slapen, drinken en zelf spelen. Door daar samen op te letten, leggen we een stevige basis en maken we de start voor het kind zo prettig mogelijk.

Drie weken voor de start nemen we opnieuw contact op: we horen hoe het gaat, beantwoorden vragen en stemmen samen af wat er eventueel nog nodig is om de overgang zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Het kennismakingsgesprek vindt kort voor de start plaats op Willemientje. Daarbij wisselen we informatie uit: ouders vertellen ons meer over hun kind, en de mentor geeft uitleg over de dagelijkse gang van zaken. We gebruiken een intakeformulier dat is afgestemd op de leeftijd van het kind, zodat we samen alle relevante onderwerpen bespreken. Ook worden praktische gegevens, zoals noodnummers en ontbrekende informatie in het ouderportaal, aangevuld.

3.3 Wennen

De wenperiode is belangrijk: voor kinderen zelf, voor hun ouders en voor de groep. Daarom besteden we hier veel aandacht aan. Het doel is dat een kind zich stap voor stap veilig en vertrouwd gaat voelen in de nieuwe omgeving. Ook de groep moet wennen aan een nieuw kind, en wij als pedagogisch professionals willen het kind leren kennen.

Voor ouders is de wenperiode minstens zo belangrijk. Het vraagt vertrouwen om je kind los te laten. Vooral bij jonge baby's zien we dat ouders zich kwetsbaar kunnen voelen: krijgt mijn baby wel genoeg aandacht, hoe gaat het slapen, en lukt het drinken? Door onze kennis en ervaring te delen hopen we ouders voor aanvang van de opvang al vertrouwen te geven in een goede start.

Bij oudere kinderen is de overgang anders: zij hebben vaak zelf meer tijd nodig om te wennen aan de nieuwe omgeving en mensen, terwijl ouders inmiddels wat zekerder zijn geworden. In beide gevallen geldt dat wennen een proces is dat tijd en aandacht vraagt – en waarin samenwerking tussen ouders en pedagogisch professionals essentieel is.

De wenperiode heeft altijd een duidelijke structuur. Zo zorgen we dat de overgang overzichtelijk blijft voor het kind én dat ouders en medewerkers samen kunnen zien wat het kind nodig heeft. Het wennen start vanaf de ingangsdatum van het contract en vindt plaats in een tijdsbestek van maximaal twee weken. Als er te veel tijd tussen wenmomenten zit, gaat het effect van het wennen verloren. Omdat we het belangrijk vinden om voldoende aandacht te hebben voor elk nieuw kind, laten we bij (bijna) volledige bezetting maar één kind tegelijk wennen op een groep.

Na twee à drie maanden volgt een evaluatiegesprek tussen ouders en de mentor. In dit gesprek kijken we terug op hoe het wennen is verlopen en is er ruimte om vragen te stellen of ervaringen te delen.

Wennen baby's

Voor baby's is de wenperiode zorgvuldig opgebouwd, zodat zowel kind als ouders stap voor stap kunnen wennen.

- **Eerste wendag:** van 10.00 tot 12.00 uur. Het eerste uur mag de ouder op de groep blijven. Er is een rustige plek waar ouder en kind samen kunnen wennen aan de groep en de medewerkers. De ouder kiest zelf binnen dit uur het moment van afscheid. Een medewerker blijft bij het kindje tijdens en na het afscheid. Ouders blijven goed bereikbaar en kunnen altijd bellen om te vragen hoe het gaat.
- **Tweede wendag:** van 10.00 tot 14.00 uur. De ouder blijft kort op de groep en vertrekt daarna.
- **Derde wendag:** van 10.00 tot 16.00 uur. Indien nodig plannen we extra korte wenmomenten of dagdelen, bijvoorbeeld om rekening te houden met vaste slaaptijden van de baby of wanneer het kind meer tijd nodig heeft.

Tijdens deze dagen kijken we zorgvuldig naar hoe het kind reageert op het afscheid, de nieuwe omgeving en de groep. Het doel is dat de baby zich veilig voelt bij de pedagogisch professionals, zodat het vertrouwen kan groeien en het kind zich vrij kan ontwikkelen.

Wennen nieuwe dreumesen en peuters

Voor dreumesen en peuters geldt dezelfde zorgvuldige opbouw, maar aangepast aan hun leeftijd en ontwikkelingsfase. Ouders ontvangen uiterlijk twee maanden voor de start de folder *Welkom op de Vlinders* of *Welkom op de Regenboog*, met praktische informatie over de dagelijkse gang van zaken.

De wenperiode bestaat uit gemiddeld drie dagen waarbij het kind elke keer iets langer blijft. Ook hier mogen ouders het eerste uur aanwezig zijn, zodat ouder en kind samen kunnen starten. Een pedagogisch professional begeleidt dit moment en ondersteunt het afscheid.

Voor sommige kinderen is meer tijd nodig, en die ruimte bieden we ook. Het uitgangspunt blijft dat het kind zich veilig voelt en stap voor stap vertrouwen krijgt in de nieuwe omgeving.

Wennen op de volgende groep

Wanneer een kind overgaat naar een volgende groep, bereiden we dit zorgvuldig voor. Kinderen maken al spelenderwijs kennis met de nieuwe groep door bijvoorbeeld samen buiten te spelen. Ouders ontmoeten vooraf de nieuwe medewerkers en krijgen een korte rondleiding.

Tijdens de wenumomenten gaat een vertrouwde professional van de huidige groep mee om het kind te begeleiden. Het doel is dat het kind zich veilig voelt en stap voor stap vertrouwd raakt met de nieuwe groep, de ruimte en de regels.

Concreet betekent dit dat wij:

- een korte afstemming doen tussen beide groepen,
- het kind introduceren bij de nieuwe groep,
- continu nabijheid en positieve aandacht bieden,
- samen de nieuwe ruimte en speelmogelijkheden verkennen.

In ons protocol Kennismaken en Wennen staan alle afspraken op een rij.

3.4 Afscheid Willemientje

Wanneer een kind de groep of Willemientje verlaat – bijvoorbeeld omdat het naar de volgende groep gaat, naar school, verhuist of voor een andere opvang kiest – besteden we hier samen met de kinderen aandacht aan.

We nemen afscheid door dit moment te ‘vieren’ in de groep. We leggen uit waarom een kind weggaat en geven de kinderen ruimte om vragen te stellen of iets te vertellen. Zo begrijpen ze beter wat er gebeurt en kunnen ze samen het afscheid beleven.

Elk kind heeft bij Willemientje een eigen map waarin we knutselwerkjes en andere herinneringen bewaren. Deze map staat zichtbaar op de gang en ouders mogen er altijd in kijken. Bij het afscheid geven we de map mee, als tastbare herinnering aan de tijd bij Willemientje.

Daarnaast bieden we ouders – als zij daar behoefte aan hebben – een exitgesprek aan met een pedagogisch professional van de groep. Hierin is ruimte om terug te kijken, ervaringen te delen en vragen te stellen.

4. Slapen en rusten

Slapen is een basisbehoefte: het draagt bij aan een gezonde lichamelijke en geestelijke ontwikkeling. Goed en veilig slapen is daarom een belangrijk thema bij Willemientje. We bespreken dit al bij de start, en ook tijdens oudergesprekken komt het regelmatig terug. Ouders krijgen zo een realistisch beeld van wat er bij ons mogelijk is, en samen zorgen we ervoor dat de overgang tussen thuis en opvang zo soepel mogelijk verloopt.

Baby's en jonge kinderen hebben allemaal hun eigen ritme en slaapbehoefte. Bij Willemientje kijken we goed naar elk kind: hoe vaak slaapt het, hoe lang en wat helpt om tot rust te komen? Zo leren wij het kind kennen en kunnen we ouders laten zien wat we op de groep ervaren. Natuurlijk bestaan er gemiddelden, maar uiteindelijk ontwikkelt ieder kind zich in zijn eigen tempo.

4.1 Ritme en rituelen bij baby's

Een baby heeft een eigen slaapritme en we proberen dit ritme samen te laten vallen met het ritme van andere baby's van min of meer dezelfde leeftijd. Zo hebben we telkens een klein groepje dat naar bed gaat en hoeven we de slapende kindjes niet te storen. Hoe meer de baby groeit en gewend raakt aan de structuur op de kinderopvang hoe meer het in het dagelijks ritme mee zal draaien op Willemientje. We hanteren een vast ritueel voor de baby's gaan slapen.

Bij baby's die door meerdere mensen verzorgd worden is het belangrijk dit overal hetzelfde te doen, omdat de baby leert van herhaling en zich hierdoor vertrouwd en geborgen zal voelen. Deze handelingen stemmen we af met de ouder(s), waarbij we eerlijk zijn over de (on)mogelijkheden. We vertellen ook de jonge baby's wat we doen; we ondertitelen onszelf en blijven zo in contact. Deze voorspelbaarheid draagt bij aan het verminderen van stress.

Het kan helpen om de geur (jonge baby's hebben nog weinig zicht) van thuis te ruiken. Dat zorgt voor herkenbaarheid en kan helpen om rustiger in slaap te vallen. In dat geval vragen we ouders een hoeslaken of slaapzak van huis mee te nemen.

4.2 Zelf leren slapen

Voor baby's en jonge kinderen is het fijn als ze thuis al leren om zelfstandig in slaap te vallen. Op Willemientje bouwen we hierop verder. We kijken samen met ouders welke aanpak het beste past en zijn eerlijk over wat wel en niet haalbaar is binnen de opvang. Wanneer het zelfstandig in slaap vallen in het bedje in de slaapkamer nog niet lukt onderzoeken we of er een andere veilige plek is waar het kind wel rustig en zelfstandig in slaap kan (leren) vallen. Wanneer een kind dit leert vanuit emotionele veiligheid is de kans van slagen groter.

Bij iets oudere baby's die tegelijk met anderen naar bed gaan, leggen we hen vaak als eerste neer. Ze zien de medewerker in- en uitlopen en ervaren dat zij steeds terugkomt en kort benoemt wat zij doet. Dat geeft vertrouwen en maakt het makkelijker om zich over te geven aan de slaap.

Soms worden baby's na een kort slaapje alweer wakker, terwijl ze eigenlijk nog moe zijn. Vaak komt dit door het verwerken van (te veel) prikkels. Dan helpen we een baby door vóór het slapen een kwartiertje rustig alleen te spelen zonder speeltje. Zo kan het kind beter tot rust komen en langer slapen.

Ook huilen bij het in slaap vallen komt voor. Een kort 'inslaaphuiltje' is niet schadelijk, maar langdurig huilen is wel stressvol voor een baby. We blijven daarom in de buurt, komen regelmatig terug om gerust te stellen en nemen een kind desnoods even uit bed om later opnieuw te proberen.

4.3 Slapen bij dreumesen en peuters

Slapen bij dreumesen en peuters gaat altijd gepaard met een herkenbaar ritueel. Ze kleden zich (met hulp) uit, lezen of luisteren naar een boekje en vallen zo rustig in slaap. Kinderen slapen in hun romper of ondergoed met een slaapzak of dekentje van Willemientje. Een veilige knuffel of speen mag natuurlijk mee naar bed. Elk kind heeft een eigen bedje en eigen beddengoed, zodat het vertrouwd en hygiënisch blijft.

Tijdens het inslapen is altijd een vaste pedagogisch professional aanwezig in de slaapkamer. Zo ervaren kinderen rust, nabijheid en geborgenheid – belangrijke voorwaarden om lekker te slapen.

Slaapregressie

Rond de tweede verjaardag verandert er vaak veel in het slaappatroon van kinderen. Sommige kinderen slapen opeens slechter in, worden 's nachts vaker wakker of weigeren zelfs om te gaan slapen. Dit noemen we een periode van slaapregressie. Het hoort bij de ontwikkeling: kinderen ontdekken hun eigen wil, leren steeds meer, krijgen fantasie en taal, en testen grenzen uit. Voor ouders kan dit vermoeiend en soms frustrerend zijn.

Belangrijk om te weten: een kind dat niet wil slapen, kan nog steeds erg moe zijn. Juist dan helpt het om tóch een rustmoment aan te houden. Bij Willemientje gaan kinderen daarom rond hun tweede verjaardag nog gewoon naar bed, ook als het soms wat meer moeite kost. Te weinig slaap overdag kan er namelijk voor zorgen dat een kind ook 's nachts slechter slaapt.

Wel of niet meer slapen op Willemientje?

Thuis stoppen kinderen vaak tussen 2,5 en 3 jaar met hun middagslaapje. In de opvang is dat meestal later, omdat een dag in de groep meer energie vraagt dan thuis. Kinderen hebben hun slaap nodig om alle indrukken te verwerken en om zich fijn te blijven voelen. Natuurlijk zijn er verschillen: sommige kinderen zijn eerder toe aan wakker blijven, anderen juist wat later.

Wanneer ouders overwegen om al voor de derde verjaardag met het middagslaapje te stoppen, starten we bij Willemientje altijd met een proefperiode van twee weken. Het uitgangspunt bij de beslissing om wel of niet meer te slapen op het kinderdagverblijf is het welbevinden van het kind. Pedagogisch professionals hebben dagelijks zicht op hoe het met een kind gaat en bepalen of stoppen met slapen haalbaar is. Daarbij is de samenwerking met ouders onmisbaar: samen zoeken we naar de balans die het beste past bij het kind.

Tijdens deze periode kijken de pedagogisch professionals nauwkeurig naar signalen van het kind: blijft het vrolijk, heeft het zin om te spelen, kan het de dag goed volhouden? Ouders geven terug hoe het thuis gaat met het avondritueel en het naar bed brengen.

Als blijkt dat een kind zich prettig voelt zonder slaapje, zetten we deze lijn door. Wordt een kind juist hangerig, prikkelbaar of duidelijk te moe, dan kiezen we uit de volgende oplossingen:

- Het kind gaat bij Willemientje weer slapen en we proberen het op een later moment opnieuw;
- Het kind blijft een deel van de week wakker en slaapt het andere deel van de week (bijvoorbeeld dag 1 en 2 wakker en dag 3 en 4 slapen);
- Het kind blijft wakker, maar wordt om 17.00 uur opgehaald, totdat duidelijk is dat het langere dagen goed aankan. Kortere dagen geven een grotere kans op succes.

4.4 Gezond en veilig slapen

Het protocol veilig slapen en het protocol veilig en gezond gebouw maken onderdeel uit van ons beleid veiligheid en gezondheid. Deze documenten vormen een belangrijke leidraad voor ons handelen. In deze paragraaf noemen we de belangrijkste punten uit deze protocollen.

Alle kinderen die nog slapen hebben een vaste slaapkamer. De baby's slapen in de kamer die grenst aan de babygroep, de dreumesen en jongere peuter slapen in de grote slaapkamer grenzend aan de dreumesgroep en de oudere peuters slapen in de slaapkamer die grenst aan de gang. De slaapkamers zijn rustig ingericht en enigszins verduisterd.

De ideale slaapkamertemperatuur ligt tussen de 15 en 18 °C. En natuurlijk is frisse lucht belangrijk. Daarom moeten de slaapkamers goed geventileerd zijn. De kwaliteit van de lucht (Co2 en luchtvochtigheid) en de temperatuur worden doorlopend gemeten en dagelijks op gezette tijden genoteerd.

Preventie wiegendood

De overgang van thuis naar de opvang kan voor baby's groot zijn: andere verzorgers, nieuwe geluiden en geuren, een ander bedje, een afwijkend dagritme of flesvoeding in plaats van borstvoeding. Deze veranderingen kunnen stress veroorzaken, en uit onderzoek weten we dat stress een risicofactor kan zijn bij wiegendood. Daarom vinden wij het cruciaal dat ouders en pedagogisch professionals samen zorgen voor een soepele overgang. Al in de voorbereiding (zie 4.2) besteden we hier uitgebreid aandacht aan.

Kinderen slapen bij ons tot 2 jaar in een goed passende slaapzak, daarna onder een katoenen deken. De bedjes voldoen uiteraard aan alle veiligheidseisen. Wij leggen baby's nooit op eigen initiatief op de buik te slapen. Alleen wanneer ouders dit nadrukkelijk wensen, bespreken we eerst de alternatieven en de risico's. Blijft de wens bestaan, dan vragen we ouders een toestemmingsformulier te ondertekenen. Zo volgen we zorgvuldig het protocol *veilig slapen*. Kinderen worden bij ons niet ingebakerd. Hierop zijn geen uitzonderingen mogelijk.

5. Spelen

5.1 Visie op spel

Spelen is het hart van de dag bij Willemientje. Voor kinderen is spelen dé manier om de wereld te ontdekken, om te leren en om zich te ontwikkelen. Alles wat kinderen ervaren, oefenen en beleven gaat spelenderwijs: van hun eerste geluidjes en bewegingen tot rollenspellen, bouwen, fantasiespel of samen een balspel verzinnen.

Wij zien spel niet als een bezigheid tussendoor, maar als een volwaardig en waardevol middel om kinderen te laten groeien. Daarom geven we kinderen elke dag volop ruimte voor vrij spel én zorgen we voor activiteiten die hun nieuwsgierigheid prikkelen en hen uitnodigen tot nieuwe ervaringen.

Spel heeft vele gezichten. Een kind dat met een bal rolt, oefent niet alleen zijn motoriek, maar leert ook taal doordat we woorden geven aan de bewegingen. Het leert spelregels onthouden (cognitieve ontwikkeling), rekening houden met de ander (sociaal-emotioneel) en creatief denken ("wat kunnen we nog meer doen met deze bal?"). Zelfs een grassprietje dat blijft plakken, kan leiden tot het oefenen van fijne motoriek en onderzoekend spel.

Pedagogisch professionals zijn dichtbij en betrokken. Zij zitten zoveel mogelijk op de grond tussen de kinderen. Dat biedt emotionele veiligheid en geborgenheid – de basis om tot spel en leren te komen. Vanuit die nabijheid observeren zij: wat doet een kind, wat wil het ontdekken, waar zit de uitdaging? Soms voegen ze materiaal toe, soms woorden, soms laten ze het kind juist helemaal zijn gang gaan. Zo verdiept het spel zich vanzelf. We streven altijd naar een balans:

- vrij spel en georganiseerd spel;
- begeleid en onbegeleid spel;
- rustige momenten en actieve uitdagingen.

Door spel aan te laten sluiten bij de initiatieven van het kind zelf, ontstaat spel dat niet alleen leuk is, maar ook rijk en betekenisvol.

5.2 Rol pedagogisch professional bij spelen

We zorgen ervoor dat we 'vindbaar' en 'beschikbaar' zijn. Dat betekent dat er altijd minimaal één pedagogisch professional op een zichtbare plek zit (bij voorkeur op de grond/mat/ grondstoel) waardoor de kinderen de medewerker kunnen opzoeken wanneer ze dat nodig hebben. Dit noemen we singeren. Kinderen willen ontdekken vanuit veiligheid. Doordat de medewerker op één plek zit kunnen de kinderen zelf de afstand bepalen die ze aandurven. Ze kunnen naar de medewerker toe om even 'op te laden' of ze kunnen vanuit vertrouwen op onderzoek uit.

De pedagogisch professional heeft een observerende rol en volgt aandachtig en met interesse wat de kinderen aan het doen zijn. Ze kan woord geven aan het spel, kan materiaal toevoegen aan het spel of enkel gewoon aanwezig zijn.

Hoe meer medewerkers rondlopen, hoe meer kinderen gaan 'fladderen'. Een medewerker op een vaste plek geeft rust.

5.3 Inrichting

Bij Willemientje zien we de ruimte niet alleen als een plek om te verblijven, maar ook als een 'derde pedagoog'. De inrichting helpt kinderen zich veilig en thuis te voelen, daagt hen uit om te ontdekken en biedt houvast door overzicht en herkenbaarheid. Sfeer en uitstraling sluiten aan bij de leeftijd van de kinderen: warm, rustig en uitnodigend. Onze keuzes zijn daarbij geïnspireerd door Pikler (rust, bewegingsvrijheid en respect voor het eigen tempo van het kind) en Reggio Emilia (de ruimte als actieve partner in leren en ontdekken).

Babygroep

Voor de allerkleinsten draait alles om rust, geborgenheid en de vrije bewegingsruimte. De babygroep heeft zachte kleuren en natuurlijke materialen, waardoor de ruimte kalm en veilig aanvoelt.

- Voor jonge baby's is er een lage box: ze zijn betrokken bij de groep, maar kunnen zich ook even terugtrekken van prikkels.
- De stoel wordt gebruikt als vaste plaats voor het geven van flessen.
- Voor de stoel ligt een rond kleed waarop de kinderen in de nabijheid van de medewerker kunnen spelen.
- Uit de vakkenkast kunnen baby's zelf speelgoed pakken; de indeling is afgestemd op kruipende baby's en beginnende lopers.
- Er is een rustige hoek om voor te lezen of te knuffelen en een plek om te oefenen met motorische vaardigheden zoals rollen of optrekken bij de spiegel.
- De ruimte biedt voldoende plaats om te kruipen, klauteren en eerste stapjes te zetten.
- De kinderen mogen zelfstandig van de lage en stevige klimkussens op en af en leren zo de mogelijkheden van hun lichaam kennen en ontwikkelen in hun eigen tempo kracht en balans.
- Op de groep zijn ook wipstoeltjes. Een baby zit maximaal 15 minuten per keer in een wipstoel. De wipstoel wordt gebruikt voor het volgende:
  - Als veilige plek wanneer de pedagogisch professional haar handen vrij moet hebben;
  - Bij het geven van een hapje;
  - Als plek om even uit te buiken.

Zo ontstaat een omgeving die zowel veiligheid als ontdekkingsruimte biedt, in lijn met onze visie om kinderen stap voor stap zelfstandigheid te laten ervaren.

Dreumesgroep

Bij de dreumesen ligt de nadruk op bewegen en verkennen. Ze krijgen hier alle gelegenheid om te oefenen met staan, lopen en klimmen.

- De groep beschikt over een Pikler-driehoek met glijbaan en klimboog om balans en motorische vaardigheden te oefenen.
- Er zijn verschillende hoeken waar kinderen zelfstandig of naast elkaar kunnen spelen, passend bij hun ontwikkeling.
- De ruimte is in verschillende hoeken ingericht, op elke plek is er ander materiaal te vinden. De hoeken worden gecreëerd door een kast of een kleed. De speelhoeken bieden kinderen een beschermde plek om tot spel te komen. Zij worden hierdoor niet gestoord door andere kinderen. De kleden in de ruimte werken als fijne en afgebakende speelplek. Hierop kunnen kinderen bijvoorbeeld een treinbaan bouwen. De andere kinderen zullen er als vanzelf om heen lopen.

- De speelbox in de dreumesgroep wordt gebruikt om spel aan te bieden aan kinderen die ongestoord willen spelen zonder dat de jonge dreumes dat spel verstoort. Hetzelfde geldt voor de vide; daar kunnen meerdere kinderen tegelijkertijd ongestoord spelen.
- Ook maken we gebruik van de tuff tray; dat is een grote bak op dreumes-stahoogte. In de bak variëren we met materialen; we leggen daar de houten dieren, ballen of poppetjes in of we gebruiken de tray voor een mooie verzameling natuurlijke materialen (zoals bladeren en kastanjes in de herfst) of om te spelen met zand en water.
- De eettafel wordt naast maaltijden ook gebruikt voor knutsel- en speelmomenten. De inrichting stimuleert zowel zelfstandigheid als samen spelen, altijd met de medewerker dichtbij om aan te sluiten bij de initiatieven van het kind.

Peutergroep

Bij peuters draait het meer om autonomie en overzicht.

- De herkenbare en uitnodigende hoeken maken duidelijk waar kinderen wat kunnen doen.
- De ruimte kan eenvoudig leeggehaald worden voor activiteiten als yoga, peutergym of muzikles.
- Ook de speelgang wordt bij vrij spel betrokken, zodat kinderen meer ruimte hebben om te bewegen en samen te spelen.
- Rustige en drukke hoeken zijn van elkaar gescheiden, waardoor kinderen hun spel niet hoeven te onderbreken. Kinderen weten waar alles staat, pakken materialen zelf en leren zo stap voor stap meer zelfredzaamheid. Dit sluit aan bij onze visie dat kinderen groeien door zelf te doen en succeservaringen op te bouwen.

5.4 Speelgoed en materialen

De visie van Pikler is erop gericht dat het kind vanuit eigen initiatief succes en plezier ervaart. Kinderen kunnen een handeling eindeloos herhalen, uitbreiden en ontdekken daarbij steeds nieuwe dingen. De materialen die wij aanbieden ondersteunen deze visie. We werken veelal met materiaal dat vanuit zichzelf niets doet. Passief spelmateriaal prikkelt de natuurlijke onderzoeksdrang van het kind. Een kind ontdekt dit speelgoed in elke fase op een andere manier.

De op de groep aanwezige materialen zijn gevarieerd en dragen bij aan de verschillende ontwikkelingsgebieden zoals de zintuiglijke, creatieve, motorische, cognitieve, taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling. Er wordt gezorgd voor materialen die passen bij de leeftijd en uitnodigen tot exploreren en creëren. Sommige materialen lenen zich om alleen mee te spelen, andere nodigen juist uit tot samenspel. Kinderen worden betrokken bij de zorg voor materialen en leren zo spelenderwijs zorg te dragen voor hun omgeving.

We kiezen waar mogelijk voor duurzaam (geproduceerd) materiaal, dit kunnen ook tweedehands materialen zijn. We stimuleren het gebruik van natuurlijke materialen. Bij de aanschaf van materialen wordt rekening gehouden met culturele diversiteit.

Babygroep

Het speelgoed dat bij de visie van Pikler past, heeft geen toeters en bellen en is bij voorkeur zo eenvoudig mogelijk. Het idee hierachter is dat baby's er dan zelf creatief mee aan de slag gaan en zelf in hun eigen tempo ontdekken wat ze ermee kunnen, en vooral willen, doen. Passief speelgoed zorgt dus voor actieve baby's. Een babygym of spiegel valt voor de jongste baby's onder actief spelmateriaal. De jonge baby kan zich niet afwenden van het actieve spelmateriaal waardoor het kind sneller overprikkeld raakt.

Baby's ontdekken de wereld vooral met hun zintuigen en door bewegingen van hun eigen lichaam. Rust en geborgenheid zijn belangrijk, maar er is ook ruimte om te experimenteren met eerste vormen van spel. Het materiaal wordt afgestemd op de leeftijd en samenstelling van de groep: voor jonge baby's creëren we plekken die veiligheid en geborgenheid bieden, terwijl oudere baby's uitgedaagd worden om te kruipen, zich op te trekken en te lopen. We beperken prikkels door maar een klein aantal materialen tegelijk aan te bieden en deze regelmatig te wisselen.

Voorbeelden: rammelaars, zachte blokken, voertuigen, zand- en watermateriaal, muziekinstrumenten, eenvoudige puzzels, en open eindmateriaal zoals houten vormen of doeken.

Dreumesgroep

Bij Willemientje maken wij veel gebruik van passief / openeinde spelmaterialen omdat wij de creativiteit en de verdieping in spel bij kinderen willen stimuleren. Een goed voorbeeld van passief materiaal op deze groep zijn de Stapelsteinen. De stapstenen zijn op zichzelf 'niets', maar de mogelijkheden zijn onbeperkt. De kinderen kunnen ze stapelen, erop klimmen, ze als bakje gebruiken. Bovendien kunnen ze goed tegen zand en water, waardoor ze ook buiten gebruikt kunnen worden.

Dreumesen zijn volop bezig met ontdekken en bewegen. Ze leren lopen, klimmen en hun omgeving verkennen, maar ook woorden gebruiken en spelenderwijs contact maken met anderen. Het spelmateriaal sluit hierbij aan door hen uit te nodigen tot imiteren, experimenteren en samen spelen. We bieden materialen die aansluiten bij hun leefwereld, maar ook materialen die de fantasie prikkelen en de motorische vaardigheden verder ontwikkelen. De materialen zitten in kleinere hoeveelheden in mandjes, kistjes en bakjes, omdat dreumesen het leuk vinden om materiaal ergens in te stoppen en weer uit te halen.

Alle materialen hebben een vaste plek in de ruimte. Hierdoor is de ruimte herkenbaar en voorspelbaar voor de kinderen. Tijdens het spel mogen kinderen op de dreumesgroep de materialen door de ruimte heen gebruiken. Bij het opruimen worden de materialen weer op de vaste plek teruggebracht.

Voorbeelden: blokken, poppen, muziekinstrumenten, keukenspullen, boeken, en uitdagend klim- en constructiemateriaal zoals de Pikler-driehoek en Stapelsteinen.

Peutergroep

Peuters ontwikkelen een groeiende zelfstandigheid en maken steeds duidelijkere keuzes in hun spel. Ze ontdekken eigen voorkeuren en interesses, maar laten zich ook uitdagen om nieuwe ervaringen op te doen. Naast individueel spel spelen peuters steeds vaker samen: ze imiteren elkaar, maken afspraken en leren rekening houden met de ander.

Voor de oudste peuters die bijna naar school gaan, is er materiaal dat extra uitdaging biedt en aansluit bij hun behoefte om te experimenteren, problemen op te lossen en hun fantasie verder te ontwikkelen.

Voorbeelden: puzzels, Duplo, knutselmaterialen, verkleedkleden, reken- en cijfermateriaal, klimelementen, spelletjes voor beginnend samenspel en boeken.

5.5 Spelaanbod

Wij zorgen voor een evenwichtige verdeling tussen vrij spel en georganiseerd spel, begeleid en onbegeleid, rustig en druk. Ons streven is dat spel aansluit bij de spontane initiatieven van kinderen. Zo ontstaat verdiepend spel dat bijdraagt aan meerdere ontwikkelgebieden: motorisch (grof en fijn), sociaal-emotioneel, creatief, taal en cognitief.

Georganiseerd spel

Georganiseerd spel kan klein en eenvoudig zijn, zoals dansen op muziek, bewegen met zachte doekjes of een verstopspel. Ook activiteiten als kleien of zandspel aan tafel horen hierbij. Daarnaast bieden we regelmatig creatieve spelvormen aan.

Uitgangspunten bij gestructureerde spelmomenten:

- Spel is bedoeld om kinderen de wereld te laten ontdekken, zich te verwonderen en plezier te ervaren;
- Voor kinderen staat actie en ontdekken centraal, het resultaat komt op de tweede plaats;
- Deelname is altijd vrijwillig: kinderen kiezen zelf of en hoe lang zij meedoen;
- Bij de keuze van materialen en spelvormen sluiten we aan bij de leefwereld en actuele interesses van de kinderen;
- Materiaal en techniek bepalen de grenzen van een activiteit; binnen die kaders kunnen kinderen vrij experimenteren;
- Kinderen krijgen tijd en ruimte om materialen met al hun zintuigen te verkennen (voelen, ruiken, horen);
- Wanneer materialen bekend zijn, voegen we kleine variaties toe om spel boeiend te houden. We stellen ons steeds de vraag: "Wat houdt kinderen bezig?" in plaats van "Hoe houden wij kinderen bezig?"

Knutselwerk gaat niet direct mee naar huis, maar blijft eerst een tijdje op de groep. Wat kinderen maken, vertelt iets over wat hen bezighoudt, over hun ontwikkeling en over de sfeer in de groep. Door werkstukken nog een tijd zichtbaar te laten, ontstaat ruimte om terug te kijken, te praten, te bewonderen en verder te denken. Zo krijgt het maken betekenis, en wordt het niet alleen iets wat "af" is, maar iets dat deel uitmaakt van het dagelijks leven in de groep.

Spelaanbod voor peuters

Elke dag staat een ontwikkelgebied centraal, zoals fijne of grove motoriek, creativiteit, cognitie, muziek, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling of taal. De pedagogisch professional met de vroege dienst bereidt hiervoor een of meerdere spelvormen voor (zie kalender of rooster). Deze activiteit vindt vaak in de ochtend plaats, maar het gekozen ontwikkelgebied loopt als rode draad door de hele dag. Voor de oudere peuters is er een 3+ programma met uitdagend aanbod.

Een-op-een met baby's

Naast verzorgingsmomenten hebben baby's dagelijks een een-op-een moment met hun mentor (of een ander vast gezicht als de mentor afwezig is). Dit moment wordt afgestemd met collega's, zodat het in alle rust kan plaatsvinden. Voorbeelden zijn: samen spelen, een boekje lezen, voorlezen of een liedje zingen.

5.6 Risicovol spel

Bij Willemientje vertrouwen we op de kracht van kinderen: door te ontdekken, te proberen en soms te vallen en weer op te staan, leren ze de wereld en zichzelf kennen. Risicovol spel hoort daarbij. Daarmee bedoelen we uitdagende vormen van spel waarbij kinderen hun grenzen verkennen – zoals klimmen, balanceren, rennen of stoeien – en waarbij er soms iets kan gebeuren, zoals een struikelpartij, een buil of een schrammetje.

Voor ons is dit niet hetzelfde als gevaar. Gevaar willen we altijd voorkomen. Maar risico's horen bij opgroeien en geven kinderen belangrijke leeransen. Juist in risicovol spel leren kinderen:

- risico's inschatten en eigen keuzes maken;
- omgaan met spanning, tegenslag en succes;
- motorische vaardigheden als balanceren, vallen, klimmen en springen;
- sociale vaardigheden zoals rekening houden met elkaar, hulp vragen of hulp bieden.

Elke succeservaring vergroot het zelfvertrouwen en maakt kinderen sociaal sterker. Dat is een waardevolle basis voor later, bijvoorbeeld in het omgaan met groepsdruk of echte risico's in de buitenwereld.

Onze pedagogisch professionals begeleiden dit proces vanuit een actief passieve houding: zij zijn dichtbij, volgen het spel en grijpen alleen in als het nodig is. Daarbij maken ze telkens een zorgvuldige afweging:

- Speelwaarde – wat leert een kind van deze ervaring?
- Het kind zelf – kan dit kind de situatie overzien?
- De situatie – is de omgeving geschikt en veilig ingericht?
- Het mogelijke gevolg – wat is het ergste dat kan gebeuren?

Ons uitgangspunt is: zo veilig als nodig, niet zo veilig als mogelijk. Dat betekent dat kinderen ruimte krijgen om te ontdekken, met vertrouwen en onder begeleiding. We vinden het belangrijk om ouders hierin mee te nemen. Risicovol spel kan soms spannend zijn om te zien, maar het is een essentieel onderdeel van gezond opgroeien.

5.7 Buitenspelen

Waarom buitenspelen belangrijk is

Bij Willemientje vinden we het belangrijk dat kinderen dagelijks buiten zijn. Buitenspelen draagt bij aan de fysieke ontwikkeling doordat kinderen volop bewegen, hun motoriek oefenen en spieren en coördinatie versterken. Het buitenspelen ondersteunt ook het immuunsysteem: door in aanraking te komen met verschillende microben en bacteriën worden kinderen minder vatbaar voor ziekten.

Daarnaast heeft buitenspelen een belangrijke mentale en zintuiglijke waarde. Buiten is er meer ruimte voor fantasie, creativiteit en verwondering. Kinderen ontdekken structuren door met hun handjes in het gras te voelen, horen nieuwe geluiden zoals ritselende blaadjes of

een zoemend insect, en ervaren de seizoenen in kleuren, geuren en vormen. Buiten zijn is voor jonge kinderen één groot spel met al hun zintuigen.

We streven er daarom naar om alle kinderen minimaal één keer per dag buiten te laten spelen.

Inrichting buitenruimte en materialen

De buitenruimte van Willemientje is ingericht met natuurlijke materialen en nodigt uit tot fantasiospel. Er zijn twee zandbakken, een bamboebos met loopplanken, een klimelement en een modderkeuken. De indeling zorgt ervoor dat kinderen zich kunnen terugtrekken of privacy hebben, terwijl pedagogisch professionals altijd overzicht houden.

Voor de dreumesen en peuters zijn er stepjes, fietsjes en kinderbezems in verschillende maten. Fietsen en stappen kan op het plein, met poortjes en een kiezelpad als extra uitdaging. Scheppen horen in de zandbak, maar met andere materialen mag het hele plein worden ontdekt.

Aan de kinder-picknicktafels wordt geknutseld of gegeten. De tuff trays gebruiken we om telkens iets nieuws aan te bieden: water op warme dagen, herfstbladeren in de herfst, of een verzameling natuurlijke materialen. Zo blijft de buitenruimte steeds boeiend en uitdagend.

Baby's hebben een eigen veilige plek in de buitenruimte, grenzend aan de babygroep. Deze plek is halfopen zodat zij zelf naar buiten kunnen, maar de oudere kinderen duidelijk zien dat het een aparte ruimte is. Het kunstgras en de beschikbare kleden bieden een zachte ondergrond. Aan de babygroep grenst bovendien een kleinere tuin waar alleen de baby's en hun pedagogisch professionals gebruik van maken.

Buiten ontdekken

In de buitenruimte hebben kinderen volop ruimte om te ontdekken, te bewegen en hun fantasie de vrije loop te laten. Vaak ontstaat vanzelf spel, zoals rennen, klimmen of rollenspellen in de zandbak of tussen de bosjes. Er is daarom altijd gelegenheid voor vrij spel. Naast dit spontane spel willen we het buitenspel verrijken met eenvoudige spelmomenten. Daarom werken we aan een gids met buitenspelen die makkelijk uitvoerbaar zijn. Zo wordt het makkelijker om buiten verschillende spelvormen aan te bieden, terwijl er genoeg ruimte blijft voor spontaan spel.

Enkele voorbeelden:

- Bellenblazen: kinderen laten rennen, springen en proberen bellen te laten vangen.
- Bladeren of takken zoeken: samen op zoek naar bladeren, takken of stenen met een bepaalde vorm of kleur.
- Parcours met stapstenen of blokken: een pad maken waar kinderen overheen kunnen klauteren en balanceren.

Rol pedagogisch professionals tijdens het buitenspelen

De rol van de pedagogisch professional tijdens het buitenspelen verschilt niet veel van die binnen. Ook buiten zorgen we ervoor dat we vindbaar en beschikbaar zijn, zodat kinderen kunnen ontdekken vanuit een gevoel van veiligheid. We verdelen ons over het plein zodat er altijd overzicht is.

De pedagogisch professional observeert met aandacht en interesse wat de kinderen doen. We geven woorden aan het spel, voegen wanneer nodig materiaal toe of zijn simpelweg aanwezig. Zo voelen kinderen zich gesteund en vrij om hun spel te verdiepen. Kinderen die het lastig vinden om buiten tot spel te komen, krijgen hierbij extra ondersteuning.

Baby's en buiten zijn

Bij buitenspelen denken we vaak aan rennende peuters of dreumesen die in de zandbak spelen. Dat beeld past niet direct bij (jonge) baby's. Toch genieten ook baby's van buiten zijn, en gelden veel van de voordelen net zo goed voor hen. Daarom is het bij Willemientje het streven om ook de jongste kinderen dagelijks even naar buiten te laten gaan.

Omdat baby's verschillende ritmes hebben en weersomstandigheden soms belemmerend werken, is dit in de praktijk minder vanzelfsprekend. Om het haalbaar te maken spreken we bij baby's bewust van *buiten zijn* in plaats van *buiten spelen*.

Met de hele groep tegelijk naar buiten kan alleen bij een wandeling met de twee vierlingwagens. Maar er zijn genoeg manieren om baby's toch dagelijks een moment buiten te laten zijn, bijvoorbeeld:

- Een medewerker gaat met een paar kindjes in de eigen buitenruimte een frisse neus halen.
- In plaats van binnen een boekje voor te lezen, doen we dat buiten met een klein groepje.
- Een kwartiertje *tummy time* op een kleed in de buitenlucht.
- De fles buiten geven in plaats van binnen.
- Buiten *Singeren* in plaats van binnen, al is het maar een kort moment.
- Aansluiten bij de dreumesen en peuters wanneer zij buiten spelen.

Weersomstandigheden

Buiten zijn is belangrijk voor de gezondheid en ontwikkeling van kinderen. Daarom zoeken we altijd naar manieren om buiten spelen mogelijk te maken, ook als het weer minder gunstig is. Peuters spelen bij lichte regen en modderige omstandigheden gewoon buiten in geschikte kleding. We hebben voldoende regenpakken en laarzen voor hen beschikbaar. Pedagogisch professionals zorgen zelf voor eigen regenkleding.

Dreumesen hebben sneller last van weersinvloeden omdat zij nog niet altijd zelf lopen en zichzelf nog niet kunnen 'warmrennen'. Het kan daarom voorkomen dat peuters wel naar buiten gaan en dreumesen op een ander moment of korter gaan.

Bij extreme hitte of kou wordt de buitenspeeltijd aangepast of verplaatst naar een geschikter moment van de dag. Bij gevaarlijk weer, zoals onweer of storm, gaan de kinderen niet naar buiten. We volgen daarbij de waarschuwingen van het KNMI.

5.8 Mediagebruik

Bij Willemientje gebruiken we media bewust en heel beperkt. Voor jonge kinderen is echt contact en spel het belangrijkste; media zijn hooguit een aanvulling. Daarom zetten we ze alleen in als ondersteuning van een activiteit of thema, en uitsluitend met materiaal waarvan we weten dat het verantwoord is voor jonge kinderen (educatieve video's van school tv)).

Belangrijk is dat kinderen nooit alleen achter een scherm zitten: pedagogisch professionals kijken en luisteren mee, stellen vragen of praten na over wat er gezien is. Zo wordt mediagebruik een gezamenlijke ervaring die kinderen helpt betekenis te geven aan wat ze zien.

5.9 Speelgoed van thuis

Voor kinderen kan eigen speelgoed veel betekenen: het geeft een gevoel van trots en veiligheid om iets van thuis te laten zien. Tegelijkertijd brengt het ook uitdagingen mee. Niet al het speelgoed is veilig of geschikt voor de groep, en het kan moeilijk zijn om geliefde spullen te delen met andere kinderen. Dat kan leiden tot verdriet of conflicten.

Daarom vragen we ouders om speelgoed van thuis niet mee te geven. Natuurlijk mag een kind iets laten zien; samen bewonderen we het, en daarna gaat het weer mee terug naar huis.

5.10 De wereld groter maken

Kinderen hebben, naarmate ze ouder worden, steeds meer behoefte aan een grotere leefwereld. Bij Willemientje begeleiden we die ontdekking stap voor stap.

Open deuren

De pedagogisch professionals geven de kinderen regelmatig de gelegenheid om de omgeving buiten hun eigen groep te verkennen en kinderen van andere groepen te leren kennen. Het meest voorkomende voorbeeld hiervan is het samen buitenspelen van de dreumesen en peuters. De afspraak is dat de medewerkers de kinderen uit de eigen stamgroep begeleiden.

In de ochtend staat de deur tussen de dreumes- en de peutergroep tot 08.45 uur open en kunnen kinderen die dat willen even 'gluren bij de burens'. De kinderen knuffelen dat even met hun 'oude' juffie van de dreumesgroep, spelen nog even met een broertje of zusje en maken laagdrempelig kennis met de kinderen van de volgende groep waardoor de overgang naar de peutergroep een minder grote stap wordt. Op beide groepen is vanaf 08.00 uur een vaste pedagogisch professional aanwezig.

Daarnaast komt het voor dat we de groep opdelen in kleinere groepjes en we naast de groepsruimte gebruik maken van de gang, het atelier, de buitenruimte of een ruimte op het WG-terrein (op korte loopafstand). De gang heeft een hekje waardoor de dreumesen en peuters ieder een eigen deel van de gang tot hun beschikking hebben. We doen dit onder begeleiding van een vaste medewerker en hanteren ook dan de BKR op groepsniveau.

De baby's nemen een bijzondere plek in binnen het opendeurenbeleid, zij hebben immers meer dan de oudere kinderen veiligheid en geborgenheid nodig in de vorm van de vaste pedagogisch professional en een vaste omgeving. Kinderen jonger dan 12 maanden spelen dan ook alleen op hun eigen groep (uitgezonderd buiten spelen en uitstapjes).

Uitstapjes

Naast de vertrouwde omgeving trekken we er soms ook op uit. Met mooi weer maken we wandelingen of gaan we naar het Vondelpark: de kleintjes in de vierlingwagen of bolderkar, de oudere kinderen lopend aan de hand. Vaak worden dit soort uitstapjes en wandelingen op de dag zelf bedacht. Grotere uitstapjes worden van tevoren aangekondigd met een (digitale) informatiebrief over hoe de dag eruit gaat zien. Tijdens uitstapjes hanteren wij het protocol uitstapjes.

5.11 Feest

Vieringen geven kleur aan het jaar en dragen bij aan het groepsgevoel.

Verjaardag

Als kinderen jarig zijn en hun verjaardag willen vieren, hangen we slingers op bij aanvang van de vroege dienst. De jarige krijgt een feestelijke muts en we zingen verjaardagsliedjes. Er is een klein cadeautje en de jarige mag trakteren.

We stemmen de viering altijd af op het kind: we letten goed op de reactie en laten ons daardoor leiden. Sommige kinderen vinden het fijn om in het middelpunt te staan, anderen hebben behoefte aan een bescheidener viering. Kinderen mogen kiezen of ze felicitaties (een hand, een zoen) willen ontvangen of liever niet. Voor baby's vieren we het feestje kleinschaliger, met liedjes en een cadeautje, passend bij hun leeftijd en beleving.

Verjaardagen worden meestal rond 09.30 uur gevierd. Ouders zijn welkom om erbij te zijn, en als dat niet lukt maken pedagogisch professionals graag foto's, zodat ouders toch kunnen meegenieten.

Jaarfeesten

Naast verjaardagen vieren we ook samen de seizoenen en jaarfeesten. Sinterklaas, Kerst en Pasen krijgen elk op hun eigen manier aandacht. Zo versieren we de groepen en de gang, zingen liedjes en doen activiteiten die passen bij het feest. Rond Sinterklaas komt er bijvoorbeeld een vrolijke Piet langs die kinderen uitnodigt maar nooit dwingt om mee te doen. Bij Kerst draait het om gezelligheid en lichtjes: peuters genieten van een kerstdiner, dreumesen van een kerstlunch, en baby's vieren mee op hun eigen rustige manier.

We vinden het belangrijk dat feesten aansluiten bij de leeftijd en behoeften van de kinderen. Ook feesten uit andere culturen krijgen aandacht, als daar behoefte aan is binnen de groep.

Tot slot vieren we aan het begin van de zomer een zonnig zomerfeest, samen met kinderen, ouders en medewerkers.

6. Eten en drinken

Samen met de ouder(s) hebben we de belangrijke taak om kinderen kennis te laten maken met lekkere, gezonde en gevarieerde voeding. Gezonde voeding op jonge leeftijd legt de basis voor een goede gezondheid op latere leeftijd en draagt bij aan een sterk en gezond lichaam en geeft energie om te spelen en te ontwikkelen.

6.1 Visie en uitgangspunten

Eten en drinken is een sociale gebeurtenis. Het doel is, om naast het kennismaken, proeven en ervaren van verschillende smaken, de maaltijd in een gezellige en ontspannen sfeer aan te bieden. Samen eten betekent samen leren, praten, lachen en nieuwe smaken ontdekken.

Aan tafel zorgen we dat ieder kind aandacht krijgt: kinderen kunnen elkaar en de medewerkers goed zien en horen. Zo ervaren ze dat hun bijdrage ertoe doet en dat er naar hen geluisterd wordt.

Eten en drinken zijn daarnaast belangrijke rustmomenten in het dagritme. Ze geven structuur en houvast. Pedagogisch professionals kondigen het tafelmoment altijd ruim van tevoren aan, zodat kinderen tijd hebben om hun spel af te ronden. We zorgen ervoor dat voor aanvang van de maaltijd alles aanwezig is; dat voorkomt heen en weer lopen en onrust. Samen wordt er opgeruimd en handen worden gewassen. Ook het afronden van de maaltijd wordt aangekondigd en herhaald. Kinderen weten daardoor wat er komt en ervaren duidelijkheid en voorspelbaarheid.

Kinderen leren vooral door te kijken en na te doen. Daarom hebben onze pedagogisch professionals een duidelijke voorbeeldfunctie: zij eten en drinken mee op een rustige, plezierige manier. We benoemen wat we wél willen zien en doen dat op een warme manier. In plaats van "niet proppen" zeggen we bijvoorbeeld "doe maar één hapje tegelijk in je mond". Ook zeggen we liever "vertel maar wanneer je mond leeg is" dan "niet praten met eten in je mond". Zo leren kinderen met plezier en duidelijkheid wat gewenst gedrag is.

De meeste kinderen zijn heel gemotiveerd tot 'zelf doen'. Ze leren spelenderwijs eten en drinken. De medewerker geeft het kind de ruimte en de gelegenheid tot het proberen; dat kan eerst samen, of met hulp van een ouder kind, en later kan het kind de handeling alleen. Het ene kind heeft hierbij meer tijd (en begeleiding) nodig dan het andere kind.

De eetmomenten worden door de pedagogisch professionals op een positief en ondersteunende manier begeleidt. Wij dwingen kinderen dus niet tot eten en drinken; vol is vol en iets wat een kind niet lekker vindt mag het laten staan. We stimuleren kinderen wel om te eten en te drinken. Wat je kiest, eet je (deels) op — dat is doorgaans de regel aan tafel. Maar wat als een kind zijn eten nu niet opeet of maar deels? We zoeken in dat geval samen met een kind naar een oplossing en onthouden dat het doel is om de kinderen te laten eten, niet om ze aan hun keuze te houden. Soms kan een klein grapje of een spelletje helpen, of een klein beetje extra pindakaas op de cracker waar de kaas al vanaf gegeten is. En soms heeft het kind genoeg en bieden we op een ander moment weer iets te eten aan.

We houden zicht op kinderen die erg snel eten door het aanbieden wat te doseren, en we laten het ouders weten als we merken dat kinderen (structureel) weinig eten en/of drinken.

Eten en drinken zijn heel persoonlijk en ook sterk bepaald door cultuur en gewoontes in het gezin. Naast onze eigen visie op gezonde en verantwoorde voeding houden wij rekening met levensovertuiging, religie en medische redenen.

6.2 Gezonde en verantwoorde voeding

Eten en drinken is een manier om nieuwe smaken te leren kennen. Kinderen krijgen de kans om te proeven, te ontdekken en stap voor stap vertrouwd te raken met een gevarieerd en gezond aanbod.

Wij vinden het belangrijk dat kinderen gezond eten en drinken. Daarom bieden wij voedingswaren die zo weinig mogelijk toegevoegde suikers, kleur- en geurstoffen en conserveringsmiddel bevatten en zoveel mogelijk onverzadigde in plaats van verzadigde vetten. De uitgangspunten van het Voedingscentrum zijn hierbij richtinggevend.

Gezonde en verantwoorde voeding gaat voor ons hand in hand met sport, spel en bewegen. Dit past bij een gezond leefpatroon. Wij geven de kinderen dan ook alle ruimte om voldoende te bewegen. Zo gaan we elke dag naar buiten en is spel en beweging standaard onderdeel van ons dagritme.

6.3 Baby's

Voeden is een moment van nabijheid, rust en aandacht. Tijdens het voeden wordt de basis gelegd voor vertrouwen en veiligheid. Een baby die rustig en op schoot gevoed wordt, leert dat zijn signalen ertoe doen en dat er tijd is om te drinken in zijn eigen tempo. We volgen zoveel mogelijk het ritme dat het kind van huis uit gewend is. Dit sluit aan bij onze visie op voorspelbaarheid, rust en samenwerking met ouders. Door goed af te stemmen op de thuissituatie en open te communiceren over de (on)mogelijkheden, bieden we baby's een vertrouwde overgang tussen thuis en de opvang.

Een ritme dat past

Het voeden van jonge baby's gaat (zo veel mogelijk) volgens het schema dat thuis wordt gehanteerd. Tot 09.30 uur en na 17.00 uur is het team niet volledig. Op dat moment verdeelt de pedagogisch professional de aandacht tussen de aanwezige kinderen en de ouders die hun kind komen brengen of halen. Het ongestoord aanbieden van een fles is dan lastig. Samen met de ouders bespreken we een voedingsschema waarbij we zoveel mogelijk voorkomen dat we op de momenten dat we alleen op de groep zijn een fles moeten aanbieden. Het tijdstip van de eerste voeding thuis in de ochtend, de tijd van ophalen en de tijd die tussen de voedingen zit, zijn daarbij belangrijke uitgangspunten.

Borstvoeding op de groep

Borstvoeding speelt voor veel jonge kinderen en ouders een belangrijke rol in voeding, troost en hechting. Willemientje wil ouders ondersteunen in hun keuze voor borstvoeding en daar met respect mee omgaan, binnen de kaders van een pedagogisch verantwoorde en prettige groeps sfeer. We bieden ruimte aan ouders die hun kind borstvoeding willen blijven geven tijdens de opvangperiode. Dat kan op twee manieren:

- Door middel van afgekolfd melk, die door de pedagogisch professional aan het kind wordt gegeven;
- Of door direct voeden aan de borst, op afgesproken momenten.

Voor het voeden aan de borst geldt dat dit bij voorkeur plaatsvindt in een rustige, aparte ruimte en niet midden in de groep. Zo waarborgen we rust en privacy voor ouder en kind, en blijft de groepsdynamiek voor de andere kinderen stabiel. Tijdens het intakegesprek, of zodra borstvoeding aan de orde komt, bespreken we samen met ouders:

- Op welke manier het kind borstvoeding krijgt (fles of borst);
- Hoe vaak en op welke momenten;
- Waar het voeden kan plaatsvinden (in de aparte ruimte of, in overleg, op de groep);
- Hoe het afscheid daarna verloopt, zodat het voor kind en ouder een rustig moment blijft.

We ondersteunen ouders die hun kind borstvoeding willen blijven geven, en vinden het belangrijk om daar samen goede afspraken over te maken. Soms merken we dat voeden op de groep niet goed past binnen het dagritme of de rust in de groep. In dat geval gaan we met ouders in gesprek om samen een oplossing te vinden die prettig is voor ouder en kind én werkbaar is voor de groep. We gaan daarbij uit van een open en respectvolle houding naar elkaar: we luisteren naar de wensen van ouders en vragen tegelijk begrip voor de grenzen die horen bij het werken in een groep met jonge kinderen.

Borstvoeding als troost

Het geven van borstvoeding als troostmoment bij halen of brengen komt soms voor, maar is bij ons niet de standaard werkwijze. Onze ervaring is dat dit in de groep onrust kan geven, zowel bij het kind dat gevoed wordt als bij de andere kinderen, en dat het de balans en rust in de groep kan verstoren.

We moedigen ouders aan om, als hun kind behoefte heeft aan troost of nabijheid, een ander passend afscheidsritueel te ontwikkelen dat het afscheid prettig maakt, bijvoorbeeld samen een boekje lezen, een knuffel geven of kort op schoot zitten.

Van fles naar vast

Baby's drinken bij ons poedermelk of moedermelk. Moedermelk wordt door ouders gekoeld of ingevroren (in kleine porties) meegegeven. Wij hebben standaard de volgende soorten poedermelk in huis: Nutrilon 1 en 2 en Hipp 1 en 2. Wanneer ouders een andere soort willen, kan dit in overleg.

In de eerste zes maanden krijgen baby's voldoende vocht uit fles of borst; extra water is niet nodig. Bij het toevoegen van vast voedsel wordt wat water aangeboden (of toegevoegd).

De leeftijden hieronder zijn een globale richtlijn. Ieder kind ontwikkelt zich in zijn eigen tempo.

5-6 maanden

Start met fruithapje, als het kind thuis goed van de lepel kan eten. Meestal één à twee soorten fruit, vaak met banaan als basis.

9 maanden

Start met een warm groentehapje, mits thuis het lepelen goed gaat en er enig tempo in het eten zit.

11-13 maanden

Overstap naar stukjes fruit, zoals banaan, rijpe peer of sinaasappel, mits het kind hier thuis ook aan toe is. Als een kind later tanden krijgt, kan dit worden uitgesteld. Vanaf deze leeftijd bieden we bij eetmomenten water of lauwe thee (zonder theïne en suiker) aan.

12 maanden

Het gepureerde groentehapje wordt vervangen door een maaltijd voor 12 maanden en ouder: grover van structuur en met meerdere smaken. Hierbij bieden we water of halfvolle melk aan.

14–15 maanden

Als overdag een fles vervalt, geven we 's middags yoghurt. Ook introduceren we crackers zodra het kind goed kan kauwen. Kinderen kiezen uit twee à drie gezonde belegsoorten.

Wat we niet aanbieden:

- Geen honing tot 1 jaar i.v.m. het risico op besmetting met Clostridium botulinum.
- Geen pindakaas tot 1 jaar i.v.m. zoutgehalte en mogelijke allergie. Vanaf 1 jaar bieden we pindakaas (100% pinda's, zonder toevoegingen) wél aan als gezonde keuze.

6.4 Kinderen van 1 tot 4 jaar

De eet- en drinkmomenten bieden rust, structuur en verbondenheid. Tijdens de maaltijd leren kinderen spelenderwijs enorm veel: over samen zijn, luisteren, taal, zelf doen en rekening houden met elkaar. Aan tafel ontstaat ruimte voor gesprekken, grapjes en verhalen. Tijdens het eten en drinken hebben kinderen de ruimte om te vertellen of te laten zien wat hen bezighoudt. De medewerker neemt de rust om hierop in te gaan en stimuleert gesprekken onderling. Kinderen luisteren naar elkaar en de medewerker zorgt dat ieder kind wordt gezien en gehoord.

Zelfstandigheid en overzicht zijn belangrijk in deze leeftijdsfase. Kinderen leren zelf keuzes maken, ervaren grenzen en krijgen vertrouwen in wat ze kunnen. Door duidelijke kaders te bieden en voorspelbare routines te hanteren, weten kinderen wat ze kunnen verwachten. Dat geeft veiligheid en rust aan tafel.

Voorbeelden zijn:

- Voor of tijdens elk tafelmoment wordt er op de groep gezongen en/of een boekje gelezen;
- We houden de keuzes overzichtelijk; kinderen kiezen tussen twee à drie soorten beleg;
- We benoemen wat we doen en betrekken kinderen hierbij;
- Vanaf de dreumesgroep leren de kinderen zelf met een vork of lepel te eten; de pedagogisch professional ondersteunt op een positieve manier en knoeien hoort erbij;
- Voor dreumesen is op elkaar wachten met eten nog te veel gevraagd. De kinderen mogen dus beginnen met eten en drinken zodra het voor hun neus staat.
- De peuters wachten tot iedereen eten en drinken heeft, zingen een liedje en wensen elkaar smakelijk eten.
- Een van de peuters wordt gekozen als klusjesman. De klusjesman helpt de hele dag met het halen van eten en drinken uit de keuken en het uitdelen van bordjes, bekertjes en eten. Ze krijgen tijdens (het voorbereiden van) de eetmomenten de klusjesmannenketting om en eten van een bijzonder bord en drinken uit een bijzondere beker.

Fruit in de ochtend

's Ochtends eten we samen fruit. Daarbij zorgen we voor veel variatie en gebruiken we seizoensfruit.

- Dreumesen kiezen van een grote schaal gesneden fruit.
- Peuters kiezen zelf welk fruit ze willen eten. Ze pellen zelf hun banaan of wassen fruit dat met schil gegeten wordt.

We maken er een gezellig en leerzaam moment van, met spelletjes ("Hoeveel soorten fruit liggen er op tafel?"), liedjes of fantasie ("de banaan als telefoon"). Pedagogisch professionals stimuleren kinderen om ook eens iets nieuws te proberen. Daarbij drinken kinderen thee (lauw, zonder theïne en suiker) of water.

Warme maaltijd

Rond lunchtijd krijgen de kinderen dagelijks een vegetarische warme maaltijd, verzorgd door Moekes Maaltijd. Het gaat om een lunchportie: een aanvulling op en geen vervanging van de avondmaaltijd thuis. Bij de dreumesen en peuters ligt de nadruk op zelfstandig eten en voldoende binnenkrijgen. Tijdens de lunch bieden we melk en karnemelk aan. Voor kinderen die dit niet mogen of lusten, is er een alternatief zoals lactosevrije melk, thee of water. Na de maaltijd krijgen kinderen rauwkost aangeboden.

Yoghurt en crackers

's Middags eten kinderen een cracker, maiswafel of beschuitje. Als kauwen nog lastig is, krijgen ze yoghurt.

- Kinderen kiezen uit gezond beleg zoals zuivelspread, verschillende soorten humus, pindakaas (100% pinda's, vanaf 1 jaar), appelstroop of fruitspread.
- Pedagogisch professionals maken een voorselectie van maximaal drie soorten beleg per keer. Uit wat op tafel staat, kiest het kind zelf.

Door hier de tijd voor te nemen en kinderen het beleg bij naam te laten noemen, ondersteunen we tegelijk de spraakontwikkeling.

6.5 Trakteren

Als kinderen jarig zijn, mogen zij trakteren. Dit kan ook bij andere feestelijke momenten, zoals een afscheid of de geboorte van een broertje of zusje. We vinden het fijn als ouders kiezen voor een gezonde traktatie, passend bij onze visie op voeding. Pedagogisch professionals denken graag mee en kunnen tips of voorbeelden geven.

6.6 Allergieën

Wanneer een kind een allergie heeft, houden we daar natuurlijk zorgvuldig rekening mee. Ouders kunnen geschikte producten meegeven naar de opvang. Deze worden op de groep duidelijk gemerkt en/of apart bewaard, zodat verwisseling wordt voorkomen. Daarnaast wordt een aantekening gemaakt in het ouderportaal, zodat alle medewerkers goed op de hoogte zijn.

6.7 Voedselveiligheid

Bij Willemientje volgen we de hygiënecode voor kleine instellingen. Dat betekent dat we zorgvuldig omgaan met eten en drinken, zodat kinderen geen risico lopen om ziek te worden. De basis hiervan is een goede persoonlijke hygiëne van onze medewerkers en het veilig bewaren, bereiden en aanbieden van voeding.

7. Persoonlijke verzorging

Persoonlijke verzorging is een belangrijk onderdeel van de dagelijkse routine. Momenten als verschonen, aankleden, wassen en zindelijk worden zijn niet alleen praktische handelingen, maar ook waardevolle contactmomenten tussen kind en pedagogisch professional.

Tijdens deze momenten ervaren kinderen nabijheid, aandacht en respect. Ze leren hun lichaam kennen, zelfvertrouwen opbouwen en ontdekken stap voor stap hoe ze voor zichzelf kunnen zorgen. Wij begeleiden dit met rust, duidelijkheid en voorspelbaarheid, zodat kinderen zich veilig en gezien voelen.

Hygiëne en structuur

Hygiëne is belangrijk voor het welzijn van de kinderen. We hebben duidelijke werkinstructies voor het verschonen en toiletbezoek, waar alle medewerkers mee vertrouwd zijn. We verschonen of gaan naar het toilet na eetmomenten, voor en na het slapen, en tussendoor wanneer dat nodig is. Kinderen die al zelf naar het toilet kunnen, mogen dat natuurlijk ook op eigen initiatief doen. We leren ze stap voor stap dat doortrekken, goed afvegen en handen wassen erbij horen.

Echt contact tijdens verzorgingsmomenten

Het verschonen en aankleden zijn bij uitstek momenten om echt contact te maken met een kind. Deze één-op-éénmomenten bieden ruimte voor warme, persoonlijke aandacht.

Bij baby's benutten we deze momenten om verbinding te maken door te praten, een gek stemmetje op te zetten, een lief liedje te zingen of het kind te laten 'helpen' door bijvoorbeeld een luier vast te houden. Bij de oudere kinderen maken we een praatje, volgen we wat het kind te zeggen heeft en reageren we met woorden, gebaren of een glimlach. Zo voelen kinderen zich gezien en gehoord.

We ondersteunen kinderen bij het aan- en uitkleden door de juiste volgorde aan te leren ('eerst je hemd, dan je trui') en moedigen hen aan om kleine stapjes zelf te doen. Kinderen leren zo spelenderwijs zelfstandigheid, terwijl ze ervaren dat wij nabij blijven als dat nodig is.

Samen werken aan zindelijkheid

Wanneer ouders of medewerkers merken dat een peuter belangstelling krijgt voor het toilet of vaker een droge luier heeft, bespreken we dat met elkaar. Meestal is dit een teken dat een kind eraan toe is om zindelijk te worden. Kinderen mogen dan meegaan in de toiletrondes om te oefenen, ook als het nog niet meteen resultaat oplevert.

We stemmen het zindelijkheidstraject altijd af met ouders, zodat het kind thuis en op de opvang dezelfde ondersteuning en verwachtingen ervaart. Ouders worden regelmatig geïnformeerd over de voortgang, zodat we samen het kind kunnen volgen en ondersteunen.

In overleg met de ouder(s) wordt kinderen vanaf 2,5 à 3 jaar regelmatig gevraagd of ze moeten plassen of poepen, net zolang tot ze zelf gaan merken wanneer ze aandrang hebben. *Een kind is zindelijk als het zelf kan aangeven wanneer het moet plassen of poepen en wanneer hij plas en poep even op kan houden.* Als het kind thuis goed zindelijk is kan het zonder luier naar Willemientje komen en doen wij ook geen luier meer om. Als blijkt dat het op Willemientje nog lastig is gebruiken we luierbroekjes als tussenoplossing. Dat heeft meer eigenschappen van een onderbroek en het kind kan deze zelf omhoog en omlaag doen bij toiletbezoek. De kinderen leren ook dat doortrekken en handen wassen erbij hoort. We gebruiken bij Willemientje geen potjes.

Een natte of vieze broek hoort bij het proces en wordt nooit bestraft – voor een kind is het al vervelend genoeg. Soms werken we met beloningssystemen, zoals stickers. Dit systeem wordt uitsluitend als waardering gebruikt, niet als drukmiddel om gedrag te sturen. Beloningssystemen werken in dat laatste geval namelijk pas bij kinderen vanaf een jaar of vier.

8. Sociaal-emotionele ontwikkeling

De sociaal-emotionele ontwikkeling vormt de basis van het welzijn en zelfvertrouwen van kinderen. Vanaf jonge leeftijd leren zij omgaan met zichzelf, met anderen en met de wereld om hen heen.

Wij zien elk kind als een uniek individu dat zich in zijn eigen tempo ontwikkelt. Door nabijheid, duidelijkheid en respectvolle begeleiding helpen we kinderen emoties te herkennen, te uiten en te reguleren.

We creëren een veilige, open sfeer waarin kinderen zichzelf kunnen zijn, leren samenwerken, verschillen respecteren en conflicten leren hanteren.

Binnen deze ontwikkeling hoort ook het bewust worden van het eigen lichaam, van grenzen en van wederkerigheid in relaties. We begeleiden kinderen hierin zorgvuldig, afgestemd op hun leeftijd en belevingswereld.

8.1 Seksuele ontwikkeling, intimiteit, voortplanting

Baby's ervaren plezier aan lichamelijk contact en leren via aanraking, warmte en verzorging dat ze geliefd en veilig zijn. Naarmate kinderen ouder worden, groeit hun nieuwsgierigheid naar hun lichaam en dat van anderen. Deze ontwikkeling is natuurlijk en hoort bij het opgroeien.

Wij vinden het belangrijk dat kinderen opgroeien in een omgeving waarin lichamelijke, nabijheid en grenzen op een gezonde manier besproken en beleefd kunnen worden. Pedagogisch professionals hebben hierin een belangrijke voorbeeldfunctie: door open, rustig en respectvol te reageren, leren kinderen dat gevoelens en nieuwsgierigheid bij het leven horen.

Kinderen van 0 – 2 jaar

- Zijn gericht op de basisbehoeften (drinken, slapen, eten en aandacht);
- Ontdekken hun eigen lichaam en kunnen dat als prettig ervaren;
- Worden graag geknuffeld.

Kinderen van 2 – 4 jaar

- Worden zich meer bewust van hun eigen lichaam;
- Ontdekken de geslachtsverschillen;
- Gaan spelenderwijs op ontdekking uit door bijvoorbeeld te 'kijken' bij leeftijdsgenootjes;
- Hebben net als baby's veel behoefte aan lichamelijk contact;
- Spelen soms spelletjes zoals 'vadertje en moedertje' of 'doktertje';
- Mogelijk begin van schaamtegevoelens;
- Stellen soms vragen over seks en voortplanting.

Hoe wij hiermee omgaan

Op Willemientje knuffelen we veel en geven we kinderen nabijheid en veiligheid. Als kinderen nieuwsgierig zijn naar hun eigen lichaam of dat van anderen, gaan we daar op een rustige en respectvolle manier mee om. We stellen duidelijke grenzen om onszelf en anderen te beschermen tegen ongewenste intimiteit:

- Als jonge kinderen hun eigen geslachtsdelen aanraken of erover wrijven, is dat heel normaal. Het hoort bij de ontdekking van hun eigen lichaam en geeft vaak een prettig gevoel. Wij straffen dit gedrag nooit, maar leggen uit dat dit iets is voor een rustig moment alleen.
- Lichamelijke verschillen tussen jongens en meisjes benoemen we als kinderen die ontdekken. We gebruiken de woorden *piemel* en *vagina*; als kinderen thuis andere woorden leren, benoemen we dat beide mogen.
- Aanraking van intieme plekken door kinderen begrenzen we vriendelijk en duidelijk.
- Kinderen mogen altijd aangeven wanneer zij een aanraking niet prettig vinden.
- Spelletjes zoals "doktertje" zijn toegestaan, maar altijd met kleren aan.
- Kusjes en knuffels geven we alleen op initiatief van het kind; we vragen hier dus nooit expliciet om.

Vragen over voortplanting

Als kinderen vragen stellen over voortplanting, beantwoorden we die rustig en op een manier die past bij hun leeftijd. We bespreken met ouders hoe zij dit thuis doen, zodat we samen zorgen voor duidelijke en consistente antwoorden voor het kind.

8.2 Verkleeden

Verkleeden is een geliefde en waardevolle spelvorm voor jonge kinderen. Het stimuleert fantasie, inlevingsvermogen en de eerste verkenning van identiteit en rollen. Door kinderen hierin vrij te laten, versterken we hun zelfvertrouwen en zelfbeeld.

Verkleeden gebeurt altijd onder toezicht. Bij het aantrekken van verkleedkleden houden kinderen hun ondergoed aan, ook om hygiënische redenen. Alle verkleedkleden zijn beschikbaar voor zowel jongens als meisjes: ieder kind mag dragen wat het leuk vindt.

8.3 Omgaan met conflicten

Samen spelen betekent ook samen leren omgaan met verschillen, botsingen en emoties. Conflicten zijn een normaal en leerzaam onderdeel van het opgroeien. Wij zien elk conflict als een kans om sociale vaardigheden te ontwikkelen: leren luisteren, emoties benoemen, rekening houden met elkaar en samen oplossingen vinden.

Peuters en dreumesen kunnen elkaar soms flink dwarszitten. Ze pakken speelgoed af, duwen of bijten. Dit hoort bij hun ontwikkelingsfase: jonge kinderen zijn nog sterk op zichzelf gericht en kunnen zich nog niet goed verplaatsen in de gevoelens van een ander. Rond het derde jaar ontdekken veel kinderen hoe ze contact kunnen leggen en merken ze dat vragen vaak beter werkt dan duwen. Sommige kinderen hebben hier meer tijd voor nodig. Pedagogisch professionals ondersteunen dit proces door gevoelens te benoemen, suggesties te doen of samen een alternatief aan te bieden. Zo blijft het eigenaarschap bij de kinderen, maar ervaren zij steun wanneer dat nodig is.

Conflictafsluiting bij jonge kinderen

Het is belangrijk dat kinderen niet alleen leren omgaan met ruzie, maar ook hoe zij een conflict kunnen afronden en de relatie kunnen herstellen. Hier starten we mee door het goed voorbeeld te geven. Op peuterleeftijd (2-4 jaar) is het vermogen tot empathie nog in ontwikkeling. Het woordje "sorry" kan daardoor te abstract zijn en verworden tot een leeg ritueel.

Wij leggen daarom de nadruk op herstelhandelingen:

- Het speeltje teruggeven dat was afgepakt.
- Samen iets nieuws beginnen, zoals een puzzel of een bouwwerk.
- Een vriendelijk gebaar maken, zoals zwaaien of een handje geven (alleen als de ander dat wil).
- Helpen iets te herstellen, bijvoorbeeld een omgevallen toren weer opbouwen.
- Met steun van de pedagogisch professional een eenvoudig woord of gebaar gebruiken, zoals "hier" of "alsjeblieft".

Een sfeer van openheid en vertrouwen

Conflicten en verschillen horen erbij, maar de groeps sfeer bij Willemientje is er een van openheid, vertrouwen en acceptatie. We leren kinderen niet alleen conflicten hanteren, maar ook hoe je relaties herstelt en samen verder speelt. We doen dit door:

- Zelf het goede voorbeeld te geven in omgang en communicatie.
- Duidelijkheid te bieden over hoe we met elkaar omgaan.
- Samen gedragsregels af te spreken en die consequent toe te passen.
- Bewust complimenten te geven, individueel en aan de groep als geheel.
- Verschillen te benoemen en kinderen te laten zien dat iedereen zijn eigen talenten heeft.
- Kinderen te stimuleren elkaar te helpen en dit positief te bevestigen.

Zoals gezegd doen jonge kinderen elkaar soms pijn, bijvoorbeeld door te bijten, slaan of duwen. Dat hoort bij hun ontwikkeling, maar vraagt om zorgvuldige begeleiding.

In het document *Beleid en werkafspraken: als kinderen elkaar pijn doen* is uitgewerkt hoe we hiermee omgaan in de praktijk. Daarin staat wat dit gedrag betekent in de ontwikkeling, hoe we handelen op het moment zelf en hoe we communiceren met ouders.

9. Informatie-uitwisseling

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we met ouders communiceren, informatie uitwisselen over kinderen en zorgen voor een goede afstemming tussen thuis en opvang.

9.1 Dagelijkse overdracht bij het brengen en ophalen

De dagelijkse overdracht bij het brengen en halen is een belangrijk moment van contact tussen ouders en pedagogisch professionals. In deze korte gesprekjes delen ouders bijzonderheden en vertellen wij hoe de dag is verlopen. Zo bouwen we samen aan een vertrouwensband en zorgen we dat de opvang goed aansluit op wat een kind thuis meemaakt. Deze afstemming vormt de basis van een veilige, vertrouwde en doorlopende zorg voor elk kind.

In de ochtend horen we graag hoe het thuis is gegaan: heeft het kind goed geslapen, is er iets bijzonders gebeurd in het weekend, of wanneer heeft de baby de eerste fles gehad? Deze informatie helpt ons om het kind gedurende de dag zo goed mogelijk te begeleiden. Het afscheid nemen kan voor zowel ouder als kind soms lastig zijn. Over het algemeen werkt een kort en duidelijk afscheid het beste, maar het is belangrijk dat ouder, kind en pedagogisch professional zich daar allemaal prettig bij voelen. We maken hierover afspraken met ouders en bespreken het opnieuw als we merken dat iets anders beter werkt.

Voor baby's betekent afscheid nemen ook letterlijk overgedragen worden: de pedagogisch professional neemt de baby fysiek van de ouder over. Als dit door drukte even niet kan, benoemen we dat en bieden we een alternatief, zodat het afscheid toch rustig en persoonlijk verloopt. Dreumesen die al kunnen lopen komen lopend de groep op net zoals de peuters dat doen.

In de middag nemen we de tijd voor een rustige overdracht. De overgang van opvang naar huis kan soms net zo moeilijk zijn als het afscheid bij het brengen. We nodigen ouders uit om even de tijd te nemen om de dag samen af te sluiten. Zo heeft het kind ruimte om iets af te maken, iets te laten zien of nog even contact te maken met de pedagogisch professional. Tijdens de overdracht vertellen we altijd iets persoonlijks over het kind. Dat kan gaan over een vrolijk moment, iets nieuws dat het kind heeft geprobeerd, of met wie het graag speelde. De uitdrukking 'geen bijzonderheden' gebruiken we niet – ieder kind is immers elke dag bijzonder.

We proberen bij het halen en brengen altijd tijd en aandacht te hebben voor ieder gezin. Soms lukt dat minder goed, bijvoorbeeld als meerdere ouders tegelijk binnenkomen of wanneer kinderen extra zorg nodig hebben. In zulke gevallen zorgen we dat de belangrijkste informatie altijd wordt gedeeld, mondeling of via het ouderportaal.

Als iemand anders dan de ouder het kind komt halen of brengen, horen we dat graag vooraf. Zonder deze afspraak geven we een kind niet mee. Wanneer iemand onverwacht verschijnt, nemen we altijd eerst contact op met de ouders voordat het kind meegaat.

9.2 Gesprekken met ouders

Regelmatig en open contact tussen ouders en pedagogisch professionals komt een fijne samenwerking ten goede. We houden elkaar goed op de hoogte en werken samen aan een fijne opvangtijd voor het kind. Naast de dagelijkse overdrachtsgesprekjes hebben we regelmatig gesprekken met ouders. Hieronder staan de belangrijkste contactmomenten.

Rondleiding

Wanneer ouders een plaatsingsaanbod hebben ontvangen, kunnen ze dit rustig overwegen tijdens een rondleiding. We vertellen over Willemientje, laten de groepen en de locatie zien en nemen de tijd voor vragen.

Kennismakingsgesprek

Nieuwe ouders worden uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek, voorafgegaan door telefonisch contact (bij kinderen jonger dan 12 maanden twee keer). Tijdens het gesprek geven we informatie over de organisatie en de groep, en vragen we ouders om te vertellen over hun kind. We maken afspraken over de wenperiode en plannen meteen een evaluatiegesprek na drie maanden.

Evaluatiegesprek na 3 maanden

Drie maanden na de start kijken we samen terug op de wenperiode. We bespreken het welbevinden van het kind, de ervaringen van de ouders en eventuele vragen.

Jaarlijks oudergesprek

Eens per jaar, rond de verjaardag van het kind, voeren we een oudergesprek. Hierbij gebruiken we de observatiegegevens als leidraad. We bespreken het welbevinden, de betrokkenheid en de ontwikkeling van het kind.

Extra gesprekken/ zorggesprekken

Op verzoek van de ouders of van de pedagogisch professionals kan er tussendoor een extra gesprek plaatsvinden. De pedagogisch coach, specialist kinderen die opvallen en/of de directeur kan daar op verzoek van ouder of medewerker bij aanwezig zijn.

Exitgesprek

Wanneer een kind tussentijds de opvang verlaat, is er gelegenheid tot het invullen van een exitformulier. Naast het feit dat het voor ouder(s) prettig is de afgelopen periode te evalueren, is het voor de pedagogisch professionals goed om het beleid scherp te houden. Uiteraard kan er op verzoek ook een exitgesprek plaatsvinden. Daarnaast kunnen de redenen van vertrek besproken worden met de oudercommissie.

9.3 Ouderbijeenkomsten

Bij Willemientje vinden we het belangrijk dat ouders betrokken zijn en goed geïnformeerd blijven. Daarom organiseren we verschillende bijeenkomsten door het jaar heen:

Ouderavond

Eén keer per jaar (in het najaar) organiseren we een algemene ouderavond. We kijken terug op het afgelopen jaar, delen plannen voor de toekomst en bespreken praktische zaken. Er is altijd een interactief deel waarin we ouders betrekken bij ons werk of hun mening vragen. Ook de oudercommissie krijgt ruimte om onderwerpen met ouders te bespreken.

Thema-avonden

Een à twee keer per jaar organiseren we een thema-avond. Samen met een externe deskundige gaan we dieper in op onderwerpen die ouders belangrijk vinden, zoals gezonde voeding, schoolkeuze of de peuterpuberteit.

Kinder-EHBO

In samenwerking met de oudercommissie en onze vaste opleider bieden we jaarlijks een (bijna gratis) cursus kinder-EHBO aan voor ouders. Zo dragen we samen bij aan veiligheid, zowel thuis als bij Willemientje.

9.4 Schriftelijke informatie

Naast persoonlijk contact ontvangen ouders regelmatig schriftelijke informatie. We gebruiken hiervoor verschillende middelen, elk met een eigen doel en manier van communiceren:

Nieuwsbrief

Onze nieuwsbrief verschijnt minimaal één keer per maand en wordt digitaal verstuurd. Hierin delen we nieuws uit de groepen en vanuit de organisatie. Bij belangrijke gebeurtenissen, zoals personeelwisselingen of het samenvoegen van groepen, sturen we een extra nieuwsbrief zodat ouders altijd goed op de hoogte zijn.

Ouderapp

Elke groep werkt met een ouderapp. Voorafgaand aan de start ontvangen ouders een uitnodiging om deze app te installeren. In de app staat belangrijke informatie, zoals opvangdagen en bijzonderheden van het kind. Ook gebruiken we de app om de aanwezigheid van kinderen te registreren en om contact te onderhouden met ouders. Ouders ontvangen regelmatig korte berichten of een foto van activiteiten op de groep (altijd volgens onze privacy-afspraken). Zo krijgen ouders een inkijkje in de dag van hun kind en kunnen ze eenvoudig vragen stellen of iets doorgeven.

Infoblad 'Goede start bij Willemientje'

Ouders van baby's die starten, ontvangen uiterlijk twee maanden voor de eerste opvangdag dit infoblad. Hierin staat hoe we bij Willemientje werken en hoe ouders hun baby (en zichzelf) kunnen voorbereiden op voeding, slapen en wennen. Tijdens de telefonische contactmomenten voorafgaand aan het kennismakingsgesprek nemen we dit samen door.

Folders voor dreumesen en peuters

Wanneer een kind naar een volgende groep gaat, ontvangen ouders de folder *Welkom op de Vlinders* of *Welkom op de Regenboog*. Hierin staat praktische informatie over de dagelijkse gang van zaken, zoals liedjes, dagindeling en aandacht voor zelfredzaamheid. Zo kunnen ouders en kinderen zich alvast voorbereiden op de overstap.

WhatsApp-groepen

Veel groepen hebben een WhatsApp-groep, opgezet door en voor ouders. Dit is geen officieel communicatiekanaal van Willemientje, maar wel een fijne manier voor ouders om onderling contact te onderhouden en praktische zaken met elkaar af te stemmen.

9.5 Volgen van de ontwikkeling

De wet schrijft voor dat de ontwikkeling van kinderen op een kinderdagverblijf planmatig gevolgd en geregistreerd wordt. Een uitgebreid kindvolgsysteem (zoals op scholen) is niet verplicht, maar bij Willemientje vinden we het belangrijk dat elke pedagogisch professional ieder kind 'in beeld' heeft en zijn ontwikkeling volgt. Zo kunnen we goed aansluiten bij de ontwikkeling en kinderen stimuleren om de volgende stap te zetten.

Planmatige observatie

Hoewel pedagogisch professionals kinderen dagelijks volgen in hun spel en gedrag, observeren we twee keer per jaar planmatig. Dat doen we op verschillende momenten van de dag en leggen we onze bevindingen vast: feitelijk en zonder oordeel. Daarbij kijken we zowel naar ontwikkeling als naar welbevinden.

Welbevinden

Welbevinden gaat over lichamelijk, geestelijk en sociaal goed in je vel zitten. Het kan grote invloed hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van een kind. We letten bijvoorbeeld op gedrag bij binnenkomst, tijdens het eten, slapen, vrij spel en bij vertrek.

Ontwikkeling

Daarnaast brengen we de ontwikkeling van het kind periodiek in kaart, zonder waardeoordeel. Ieder kind ontwikkelt zich in eigen tempo. Voor kinderen tot 2 jaar en voor kinderen van 2-4 jaar gebruiken we aparte lijsten met kijkpunten, zoals:

Ontwikkelgebied	0-2 jaar	2-4 jaar
Zelfredzaamheid	Doet het mondje open bij het naderen van de lepel.	Kan zich zelfstandig aan-/uitkleden.
Sociaal-emotioneel	Ruimt samen met de pedagogisch professional speelgoed op.	Komt voor zichzelf op.
Speel-/werkgedrag	Kijkt onder een doek naar een verstopt speeltje.	Doet actief mee bij groepsactiviteiten.
Taalontwikkeling	Brabbelt bij spel.	Zingt bekende liedjes mee.
Motoriek	Raakt met de handjes de voetjes aan.	Beweegt soepel bij rennen, klimmen, etc.
Rekenontwikkeling	x	Kent namen van basisvormen zoals driehoek, vierkant, cirkel.

Bij de notatie maken we onderscheid tussen:

- Nog niet in ontwikkeling/ nee;
- Begint zich te ontwikkelen/ in geringe mate;
- Nog in ontwikkeling/ in redelijke mate;
- (Bijna) volledig ontwikkeld/ in hoge mate.

De ingevulde observatieformulieren vormen de basis voor het voeren van de jaarlijkse oudergesprekken (rond de verjaardag van het kind). De managementassistent, tevens aandachtsfunctionaris, maakt de planning en zorgt ervoor dat de planning gevolgd wordt door de pedagogisch professionals. Zij is daarnaast op de hoogte van de inhoud van de observaties en heeft zo een goed algemeen beeld van het welbevinden en de ontwikkeling van alle kinderen.

9.6 Overdracht basisschool en buitenschoolse opvang

Wanneer een kind bijna vier jaar wordt en de overstap naar school en/of buitenschoolse opvang nadert, bereiden we dit zorgvuldig voor. Rond de leeftijd van 3 jaar en 10 maanden vult de mentor het *overdrachtsformulier basisschool/BSO* in. Hierin staat informatie over de ontwikkeling en het welbevinden van het kind, zodat de nieuwe omgeving een goed beeld krijgt.

De inhoud van dit formulier bespreken we altijd eerst met ouders. Zij kunnen aangeven of zij instemmen met het delen van de informatie of dat zij dit liever niet willen. In dat laatste geval laten wij de school of BSO weten dat ouders ervoor hebben gekozen het formulier niet te delen.

Ons doel is dat de overgang voor kinderen zo soepel mogelijk verloopt. Door tijdig informatie uit te wisselen, creëren we voor het kind een herkenbare start en voor de leerkrachten of pedagogisch professionals van de BSO een waardevol vertrekpunt om het kind verder te begeleiden.

9.7 Oudercommissie

De oudercommissie vertegenwoordigt alle ouders van Willemientje en zorgt ervoor dat hun stem gehoord wordt. Zo kunnen ouders actief meedenken en meepraten over de kwaliteit van de opvang en over onderwerpen die belangrijk zijn voor hun kinderen.

In de oudercommissie zijn ouders uit de verschillende groepen van Willemientje vertegenwoordigd. De commissie komt zes keer per jaar bijeen. Op verzoek sluit de directeur daarbij aan. Van elke vergadering worden notulen gemaakt die beschikbaar zijn voor ouders. De oudercommissie denkt en beslist mee over belangrijke onderwerpen die de opvang aangaan, zoals wijzigingen in beleid (bijvoorbeeld rondom wennen of voeding), het invullen van het vierogenprincipe en de afspraken die voortkomen uit de risico-inventarisatie veiligheid en gezondheid (RIV en RIG). Ook heeft de oudercommissie adviesrecht over het uurtarief en de jaarlijkse aanpassingen daarvan.

Daarnaast onderhoudt de voorzitter van de oudercommissie regelmatig contact met de directeur. De oudercommissie is bereikbaar via: **oc@willemientje.com**.

9.8 Klachtenprocedure

Bij Willemientje vinden we het belangrijk dat ouders hun kind met een gerust hart aan ons toevertrouwen. Toch kan het gebeuren dat er iets niet naar wens verloopt. De eerste stap om een probleem op te lossen is het gesprek met de pedagogisch professional of mentor van het kind. Vaak kan een vraag of zorgpunt op die manier meteen worden opgelost. Als dat niet lukt, kan de ouder de klacht bespreken met de directeur.

Wanneer een klacht niet naar tevredenheid wordt opgelost, kan de ouder gebruikmaken van onze interne klachtenregeling. Deze regeling en het bijbehorende klachtenformulier zijn te vinden op de contactpagina van onze website (www.willemientje.com). Daarnaast is Willemientje aangesloten bij de Geschillencommissie Kinderopvang. Ouders kunnen hier terecht als ze er met ons niet uitkomen.

9.9 Vertrouwenspersoon

Voor medewerkers is een vertrouwenspersoon aangesteld via Vertrouwenspersoon Nederland. Zij zijn bereikbaar via 06-43805875 of contact@vertrouwenspersonen.nl.

9.10 Privacy

Op onze website is ons privacy policy te vinden. Hierin staat onder meer vermeld hoe wij omgaan met privacygevoelige informatie. Zo verstrekken we privacygegevens nooit aan derden. Dit is conform de wetgeving op dit gebied.

Op het gebied van fotograferen en filmen hebben we ons foto- en filmbeleid waarin onder meer staat dat ouders geen foto's en filmpjes mogen maken. Ouders geven in de ouderapp Bitcare aan of ze toestemming geven voor het maken van filmpjes en/of foto's en waarvoor dit beeldmateriaal wel en niet mag worden gebruikt. Op onze social media kanalen posten we geen foto's waarop de kinderen herkenbaar in beeld zijn.

10. Gezondheid en veiligheid

10.1 Zieke kinderen

Wanneer kinderen ziek zijn, is het belangrijk om duidelijke afspraken te hanteren. Een ziek kind heeft vaak extra zorg nodig en voelt zich meestal het prettigst in de vertrouwde thuissituatie. In de opvang is de aandacht verdeeld over de hele groep, waardoor het niet altijd mogelijk is om een ziek kind de intensieve zorg te geven die het nodig heeft.

Wel of niet brengen

Soms is het lastig om als ouder(s) te bepalen of hun kind zich goed genoeg voelt om naar het kinderdagverblijf te gaan. Het kind was bijvoorbeeld de vorige dag niet zo lekker, maar de volgende morgen valt het wel weer mee. Bij twijfel kunnen ouder(s) hun kind gewoon brengen, maar het is belangrijk dat wij goed ingelicht worden en dat we contact op kunnen nemen als het niet goed gaat.

Als een kind te ziek is om op de groep te verblijven dan is het beter hem of haar thuis te houden. Denk hierbij aan (een combinatie van) symptomen als braken, diarree, pijnklachten, huilerigheid, hongerigheid, niet eten en drinken. Wij kunnen helaas geen een op een zorg bieden en een kind voelt zich thuis het best als het ziek is. Kinderen met een temperatuur boven 38,5 mogen niet gebracht worden.

Het is niet toegestaan kinderen te brengen die in de ochtend paracetamol hebben gekregen. Koorts is een symptoom dat onderdrukt wordt door het toedienen van paracetamol. Als dit is uitgewerkt kan de temperatuur snel oplopen en neemt de kans op een koortsstuip toe. Wij dienen nooit paracetamol toe. Ook niet om de tijd tot ophalen te overbruggen.

Is een kind al een poosje aan het kwakkelen, dan is het soms ook verstandig om even de tijd te nemen om het te laten uitzieken. Bij ons is het vaak drukker dan thuis en loopt een kind meer risico om opnieuw ziek te worden. Het is dan het beste om een paar dagen thuis te blijven om uit te rusten.

Wel of niet ophalen

Wanneer een kind tijdens de opvang ziek wordt gelden de volgende afspraken:

- Bij verhoging/ koorts tot 38.5 bellen we om te overleggen. We laten dan weten hoe het met het kind gaat, of het zich nog goed genoeg voelt om te blijven en we overleggen over eventueel eerder ophalen. We geven aan dat kinderen met koorts niet meer in bed worden gelegd. Sommige kinderen kunnen prima af met minder/ geen slaap, maar als we merken dat het kind zich door slaapgebrek (al dan niet in combinatie met verhoging/ koorts tot 38,5) niet goed meer voelt op de groep moet het kind alsnog opgehaald worden.
- Bij een temperatuur van 38.5 en hoger moeten kinderen worden opgehaald. Soms is daar haast bij (als er naast koorts ook (een of meer) andere symptomen zijn zoals braken, diarree, pijnklachten, huilerigheid, hongerigheid, niet eten en drinken) en soms kunnen we overleggen over een tijdstip dat kind en ouder past. De beoordeling is te alle tijden aan de medewerker.
- Wanneer een kind zo ziek is (een combinatie van eerdergenoemde symptomen al dan niet in combinatie met koorts) dat wij het niet langer de zorg kunnen bieden die het nodig heeft moeten kinderen worden opgehaald (zo snel mogelijk en in ieder geval binnen een uur).

10.2 Besmettingsgevaar

Bij infectieziekten volgen we de richtlijnen van de GGD en het Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid van het RIVM. Op www.kiddi.rivm.nl staat per ziekte uitleg over oorzaak, symptomen en wijze van handelen door (de medewerkers van) het kinderdagverblijf. Weren is zelden noodzakelijk, omdat de besmetting vaak al heeft plaatsgevonden voordat de ziekte zich openbaart.

Krentenbaard

Uitzondering op bovenstaande is krentenbaard, omdat : Kinderen met krentenbaard mogen pas weer komen als de blaasjes zijn ingedroogd of 48 uur na de start van de behandeling met antibiotica.

Hoofdluis

Hoofdluis verspreidt zich snel. Daarom is het belangrijk om kinderen regelmatig te controleren en bij een besmetting meteen te behandelen.

- Ouders geven het dezelfde dag door via de ouderapp, zodat andere ouders gewaarschuwd kunnen worden.
- Wordt er bij Willemientje hoofdluis ontdekt, dan vragen we ouders hun kind op te halen en direct te behandelen.
- Kinderen zijn weer welkom zodra de behandeling is gestart.

Meer informatie over behandelen staat op de website van het RIVM: rtm.nl/hoofdluis/videos.

Medicijngebruik

Als een kind (nog) medicijnen gebruikt als het naar het kinderdagverblijf gaat, verwijzen we naar het protocol 'toediening geneesmiddelen'.

Voor de gezondheid van het kind is het van belang dat we zorgvuldig omgaan met het toedienen van medicijnen. We vragen de ouder(s) het formulier 'toediening medicijnen' in te vullen en te tekenen.

10.3 Beleid Veiligheid en Gezondheid

Kinderen moeten beschermd worden tegen grote risico's en leren omgaan met kleine risico's. Onze aanpak staat beschreven in ons gezondheid- en veiligheidsbeleid. Dit beleid is op verzoek in te zien. We zorgen voor een continu proces rondom beleidsvorming, implementatie, evaluatie en actualisatie. Wij krijgen hierbij ondersteuning van risico-monitor.nl (onderdeel van veiligheid.nl). Het vierogenprincipe en de achterwachtingregeling zijn uitgewerkt in het Beleid Veiligheid & Gezondheid.

10.4 Bedrijfshulpverlening en EHBO

Alle vaste medewerkers beschikken over een Kinder EHBO-diploma. Jaarlijks herhalen ze praktijk en/ of theorie. Op onze locatie zijn daarnaast opgeleide bedrijfshulpverleners (BHV'ers) aanwezig. Zij zijn o.a. verantwoordelijk voor het houden en evalueren van de calamiteitenoefeningen die 2 keer per jaar worden gehouden. Elke dag is er tenminste één BHV'er aanwezig. Ook zij herhalen de training jaarlijks. Elk jaar nodigen we de brandweer uit voor een thema-avond over (brand)veiligheid waarin o.a. ons ontruimingsplan inhoudelijk wordt besproken en indien nodig aangepast.

11. Zorg en signalering

11.1 Zorgprotocol

Pedagogisch professionals zien kinderen dagelijks in hun spel, in de omgang met anderen en tijdens verzorgmomenten. Daardoor merken zij vaak als eerste wanneer een kind zich anders ontwikkelt of extra ondersteuning nodig heeft.

Bij Willemientje vinden wij het belangrijk dat signalen altijd in een vroeg stadium besproken worden. Daarom benoemen wij tijdens de dagelijkse overdracht laagdrempelig wat ons is opgevallen – van kleine veranderingen of mooie momenten tot eerste zorgen. Zo zijn ouders steeds goed op de hoogte en wordt een basis gelegd om, indien nodig, vervolgstappen te zetten.

Wanneer signalen terugkeren of vragen oproepen, kan het zorgprotocol ingezet worden. Dit protocol biedt houvast bij het zorgvuldig vastleggen, bespreken en begeleiden van opvallend gedrag en bij het afstemmen met ouders. Indien nodig zoeken we samenwerking met externe deskundigen.

Het zorgprotocol is een vast onderdeel van ons kwaliteitsbeleid. Minimaal twee keer per jaar besteden wij er aandacht aan tijdens de teamvergaderingen, zodat alle medewerkers vertrouwd blijven met de afspraken en werkwijze.

In de sociale kaart van de locatie staat vermeld met welke externe instanties wij kunnen samenwerken of advies kunnen inwinnen wanneer er vragen zijn over de ontwikkeling van een kind.

Signaleren en bespreken

Wanneer een pedagogisch professional bijzonderheden in de ontwikkeling of het gedrag van een kind opmerkt, wordt dit eerst intern besproken. Indien nodig wordt een van de professionals met expertise op dit gebied betrokken. Zo houden we laagdrempelig en frequent extra zicht op de ontwikkeling van de kinderen.

Ondersteuning vanuit het zorgprotocol

Het zorgprotocol beschrijft de stappen die we volgen om kinderen met opvallend gedrag zo goed mogelijk te begeleiden. Het helpt medewerkers om zorgvuldig te observeren, bevindingen vast te leggen en de juiste vervolgstappen te zetten. Waar nodig verwijzen we ouders door naar passende instanties en bieden we aanvullende begeleiding op de groep.

Samenwerking met ouders en externe partners

We werken altijd in nauwe samenwerking met ouders. Zij worden tijdig geïnformeerd en betrokken bij vervolgstappen. Daarnaast kunnen we, afhankelijk van de vraag, ondersteuning inschakelen van externe partners zoals het Ouder- en Kindcentrum, de Ouder- en Kindadviseur of de Opvoedpoli. Ook werken we samen met gespecialiseerde organisaties zoals Okido en Alert4You:

- *Okido* ondersteunt kinderen en ouders direct in de groep met praktische opvoedexpertise.
- *Alert4You* biedt advies en coaching aan pedagogisch professionals bij vragen over ontwikkeling of gedrag.

11.2 Vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling

Wanneer er een vermoeden bestaat van mishandeling of seksueel misbruik, handelen we altijd zorgvuldig en volgens de wettelijke meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

De meldcode beschrijft drie routes, afhankelijk van de situatie:

1. Signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.
2. Signalen van kindermishandeling door een beroepskracht.
3. Signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

Rol van de aandachtsfunctionaris

De assistent-leidinggevende is opgeleid tot aandachtsfunctionaris en houdt dit onderwerp actief onder de aandacht. Zij ondersteunt collega's bij het signaleren en handelen. Alle pedagogisch professionals zijn getraind in het herkennen van signalen en weten welke stappen ze moeten volgen.

Bekendheid en actualisatie

De meldcode komt minimaal twee keer per jaar aan bod tijdens teamvergaderingen. Daarnaast staat de meldcode-app op alle iPads van de groepen, zodat medewerkers altijd direct de juiste informatie bij de hand hebben.

11.3 Grenzen aan opvangmogelijkheden

Bij Willemientje streven we ernaar ieder kind zo goed mogelijk te begeleiden. Soms is er echter sprake van blijvende gedragsproblematiek, een ontwikkelingsachterstand of een handicap, waardoor opvang in een groep niet altijd passend of haalbaar is.

In zulke situaties kijken we samen met ouders en, waar nodig, externe deskundigen welke ondersteuning mogelijk is. Wanneer de veiligheid of het welzijn van het kind zelf of van de groep in het geding komt, kan het nodig zijn te onderzoeken of opvang bij Willemientje nog verantwoord is.

12. Kwaliteit en professionalisering

Bij Willemientje zetten de pedagogisch professionals hun kennis en ervaring dagelijks in om kinderen een veilige en stimulerende omgeving te bieden. Ouders mogen erop vertrouwen dat beslissingen altijd zorgvuldig en professioneel onderbouwd zijn. Tegelijkertijd vinden we het belangrijk om ook de ervaringen en zorgen van ouders mee te nemen. Zo combineren we vakmanschap met betrokkenheid, en werken we samen aan de beste start voor ieder kind.

12.1 Inspectie kinderopvang

Elk jaar voert de GGD een onaangekondigde inspectie uit. Daarbij wordt gekeken naar alle onderdelen van onze opvang: ouderinspraak, personeel, veiligheid en gezondheid, accommodatie en inrichting, groepsgrootte en beroepskracht-kindratio, pedagogisch beleid en praktijk, en klachtenafhandeling.

De inspectierapporten zijn openbaar en via onze website te raadplegen.

12.2 Interne overlegstructuur

Samenwerken en van elkaar leren vinden we belangrijk. Daarom vergadert het hele team zes keer per jaar in de avond. Vaak staat er een thema centraal, zoals pedagogisch beleid, interactievaardigheden, brandveiligheid of de meldcode. Deze bijeenkomsten worden ook gebruikt als onderdeel van het coachplan.

Daarnaast heeft iedere groep eens per zes weken een overlegmoment. Daarin bespreken we vooral praktische en pedagogische zaken die de groep aangaan, zoals samenwerking, het geven van feedback, de inrichting van de ruimte en de ontwikkeling van kinderen. Om rustig te kunnen overleggen, zetten we op die momenten vertrouwde invalkrachten in bij de kinderen. Uit coaching kunnen extra pedagogische overleggen volgen.

12.3 Deskundigheidsbevordering

Wij vertrouwen op de kennis, vaardigheden en ervaring van onze pedagogisch professionals. Ouders mogen erop rekenen dat hun kind wordt begeleid door medewerkers die deskundig zijn en zich blijven ontwikkelen.

Tegelijk vinden wij het belangrijk om te blijven investeren in groei. Scholing en trainingen helpen ons om kwaliteit te behouden en verder te verbeteren. Dit kan voortkomen uit nieuwe wet- en regelgeving (zoals bij de Meldcode), uit verbeterplannen van de directie (bijvoorbeeld Taal- en Interactievaardigheden), of uit persoonlijke leerwensen die naar voren komen in ontwikkel- of coachgesprekken.

Wij stimuleren medewerkers om nieuwsgierig te blijven en nieuwe inzichten op te doen, zodat we steeds beter kunnen aansluiten bij de behoeften van kinderen en ouders.

Elk jaar wordt er een opleidingsbudget vastgesteld om deze deskundigheidsbevordering mogelijk te maken. Ook zijn we geabonneerd op vaktijdschrift Kinderopvang Totaal.

12.4 Afspraken en regels voor medewerkers

Om de kwaliteit en veiligheid te waarborgen zijn er duidelijke werkafspraken en werkinstructies. Deze worden jaarlijks geactualiseerd op basis van de inventarisatie veiligheid en gezondheid. Alle vaste medewerkers en invalkrachten krijgen toegang tot deze afspraken. Invalkrachten ontvangen bovendien een invalmap met de belangrijkste instructies en bijzonderheden voordat zij aan het werk gaan.

12.5 Klanttevredenheid

Elke twee jaar voeren we een klanttevredenheidsonderzoek uit, in samenwerking met de oudercommissie. We gebruiken hiervoor de diensten van Tevreden.nl. De resultaten bespreken we binnen het bestuur, met de oudercommissie, in het team en in de groepen. Waar nodig maken we een actieplan om verbeteringen door te voeren.

12.6 Werkdrukmeting

Het welbevinden van pedagogisch professionals is onlosmakelijk verbonden met de kwaliteit van de opvang. Een gezonde werkdruk zorgt voor rust, aandacht en werkplezier op de groep. Conform de CAO Kinderopvang voeren we minimaal eens per twee jaar een werkdrukmeting uit. Hiermee brengen we de beleving van werkdruk, werkplezier en ondersteuningsbehoefte in kaart. De meting wordt uitgevoerd binnen het team; de resultaten worden anoniem verwerkt en gezamenlijk besproken. De uitkomsten vormen de basis voor een plan van aanpak met concrete verbeteracties, zoals aanpassingen in roosters, overlegstructuur of taakverdeling. De voortgang wordt jaarlijks geëvalueerd tijdens het teamoverleg. Zo werken we structureel aan een gezonde en stabiele werkomgeving waarin medewerkers zich gesteund voelen en met plezier hun werk kunnen doen.

Bijlage 1 – Praktische uitwerking opvoeddoelen en interactievaardigheden

In deze bijlage is uitgewerkt hoe pedagogisch professionals bij Willemientje in hun dagelijks handelen vormgeven aan de vier opvoeddoelen door het toepassen van de interactievaardigheden.

Deze bijlage is bedoeld als praktisch hulpmiddel voor medewerkers. Tijdens coaching, intervisie en teamoverleggen gebruiken we deze beschrijvingen om het pedagogisch handelen te bespreken, te verdiepen en te versterken. Nieuwe medewerkers maken via deze bijlage kennis met de werkwijze van Willemientje; ervaren medewerkers gebruiken haar als reflectiekader.

Per doel beschrijven we de concrete toepassing van de zes interactievaardigheden: *wat doe je*, *wat zeg je* en *hoe zeg je het*. Deze uitwerking dient als praktisch hulpmiddel bij coaching, intervisie en reflectie.

---

1. Emotionele veiligheid

Een kind moet zich veilig voelen om zich te kunnen ontwikkelen. Een vaste groepsruimte, vaste medewerkers en een voorspelbaar dagritme dragen hieraan bij.

Sensitieve responsiviteit

Wat doe je:

Je volgt het initiatief van het kind en maakt met elk kind persoonlijk contact, bijvoorbeeld door oogcontact, een glimlach of aanraking wanneer daar behoefte aan is. Je hebt aandacht voor signalen, reageert op tijd en helpt kinderen hun gevoelens te herkennen en te uiten.

Wat zeg je:

Je noemt kinderen bij naam, benoemt hun gevoelens ("Je schrikt een beetje"), vertelt wat ze ervaren ("Je wilt graag dat het lukt") en geeft erkenning ("Ik zie dat je het spannend vindt"). Je deelt ook je eigen gevoel ("Ik vind het fijn om je te zien"), zodat het kind merkt dat contact wederkerig is.

Hoe zeg je het:

Je spreekt op een rustige, vriendelijke toon, maakt oogcontact, luistert actief en gebruikt positieve taal.

Je spreekt met kinderen, niet tegen ze.

Praten en uitleggen

Wat doe je:

Je benut alledaagse situaties om in gesprek te gaan en taal te stimuleren.

Je moedigt kinderen aan om zelf te praten en sluit aan bij hun taalniveau.

Je leest interactief voor en grijpt kansen aan om te praten over wat kinderen beleven.

Wat zeg je:

Je benoemt wat je ziet, wat kinderen doen of voelen, en vult dat aan met nieuwe woorden of korte uitleg.

Je stelt open vragen ("Wat denk jij dat er gebeurt?") en nodigt kinderen uit tot reageren.

Hoe zeg je het:

Je spreekt duidelijk en gevarieerd, gebruikt vriendelijke zinsconstructies en maakt oogcontact.

Je herhaalt of vult aan wat kinderen zeggen, zodat ze nieuwe woorden leren.

2. Persoonlijke competenties

Persoonlijke competenties zijn eigenschappen als zelfstandigheid, zelfredzaamheid, zelfvertrouwen en nieuwsgierigheid.

Wij stimuleren kinderen om hun talenten te ontdekken en zich in hun eigen tempo te ontwikkelen.

Respect voor autonomie

Wat doe je:

Je moedigt kinderen aan om dingen zelf te doen, bent geduldig en volgt hun tempo.

Je waardeert hun ideeën, laat ze op hun eigen manier ontdekken en geeft ruimte voor initiatief.

Je biedt keuzes aan en helpt kinderen hun eigen plannen te maken en uit te voeren.

Wat zeg je:

Je benoemt wat je ziet ("Jij doet het op jouw manier"), vraagt kinderen mee te denken en benoemt hun talenten.

Je toont interesse in hun thuissituatie of voorkeuren, zodat ze zich gezien voelen.

Hoe zeg je het:

Je spreekt rustig, maakt oogcontact en toont dat je luistert.

Je gebruikt taal die autonomie ondersteunt: "Wil jij het proberen?" of "Zullen we samen kijken hoe dat lukt?"

Ontwikkelingsstimulering

Wat doe je:

Je gebruikt spel, verzorgmomenten en dagelijkse situaties om ontwikkeling te stimuleren.

Je kiest materialen die aansluiten bij de belevingswereld van het kind, speelt mee en biedt uitdaging zonder te forceren.

Je prikkelt nieuwsgierigheid door vragen te stellen en kleine ontdekkingen mogelijk te maken.

Wat zeg je:

Je vraagt kinderen naar hun eigen oplossingen ("Hoe kunnen we dit maken?"), denkt hardop na ("Wat zou er gebeuren als...?") en benoemt nieuwe woorden of begrippen.

Je geeft positieve feedback en benoemt successen.

Hoe zeg je het:

Je spreekt correct, verstaanbaar en met enthousiasme.

Je stelt open vragen, varieert in woordgebruik en betreft het kind actief bij wat er gebeurt.

3. Sociale competenties

De groep is dé plek waar kinderen leren omgaan met anderen. Hier ontdekken ze hoe ze kunnen samenwerken, delen, helpen, ruzie maken en het weer goedmaken.

Begeleiden van interacties

Wat doe je:

Je merkt interacties tussen kinderen op en reageert positief op spontaan contact.

Je creëert momenten van samenwerking en helpt kinderen conflicten op te lossen.

Je grijpt situaties aan om empathie te oefenen en sociale vaardigheden te versterken.

Wat zeg je:

Je benoemt samenwerking ("Jullie maken samen een mooie toren"), gedrag ("Je duwde, en nu is hij verdrietig") en gevoelens ("Jij wilde graag eerst").

Je vraagt kinderen naar oplossingen ("Hoe kunnen we het samen goedmaken?") en stimuleert gesprekjes tussen kinderen onderling.

Hoe zeg je het:

Je spreekt rustig, persoonlijk en met oogcontact.

Je benoemt wat goed gaat en waardeert vriendelijk gedrag.
Je beschermt beurten en helpt kinderen luisteren naar elkaar.

4. Waarden en normen

Kinderen leren waarden en normen door het voorbeeld dat wij geven.
We laten zien dat respect, vriendelijkheid en zorg voor elkaar vanzelfsprekend zijn.

Structureren en grenzen stellen

Wat doe je:

Je biedt structuur door een herkenbaar dagritme en duidelijke afspraken.
Je bereidt kinderen voor op overgangen en hanteert grenzen op een rustige manier.
Je gebruikt rituelen en routines om duidelijkheid te bieden en veiligheid te creëren.

Wat zeg je:

Je benoemt wat de regels zijn en waarom ze bestaan ("We wachten even, zodat iedereen aan de beurt komt").

Je legt verbanden uit ("Als we opruimen, is er weer ruimte om te spelen") en benoemt gewenst gedrag.

Hoe zeg je het:

Je spreekt positief en consequent, met woorden als "eerst, dan, daarna".

Je complimenteert kinderen bij gewenst gedrag en spreekt altijd met respect.

Bijlage 2 – Handreiking Risicovol spel

Deze handreiking ondersteunt pedagogisch professionals bij het begeleiden van risicovol spel. Ze beschrijft de uitgangspunten, de rol van de medewerker en praktische vormen van risicovol spel binnen Kindcentrum Willemientje.

Uitgangspunt

Vertrouwen, respect en een positieve benadering vormen de basis van het pedagogisch handelen bij Willemientje. Kinderen krijgen de ruimte om zelf te doen, te ontdekken, te ervaren en te kiezen. Pedagogisch professionals bieden nabijheid en steun wanneer dit nodig is, maar laten kinderen ook ervaren wat zij zelf al kunnen.

Bij risicovol spel wordt dezelfde houding gehanteerd: kinderen mogen ontdekken, proberen en leren binnen de grenzen van veiligheid en verantwoordelijkheid.

Wat is risicovol spel?

Risicovol spel zijn uitdagende en avontuurlijke vormen van spel waarbij kinderen de kans krijgen om hun eigen grenzen te verkennen. Er bestaat een mogelijkheid dat een kind een kleine verwonding oploopt, maar de leerwaarde van dit spel is groot.

Door risicovol spel ontwikkelen kinderen:

Inzicht in risico's en gevolgen

Vaardigheid in het inschatten en hanteren van risico's

Motorische vaardigheden zoals balanceren, rollen, vallen, duikelen en springen

Omgevingsbewustzijn

Sociale en emotionele vaardigheden

Zelfvertrouwen en veerkracht

Het ervaren van spanning, succes en soms falen maakt kinderen sterker en helpt hen om later beter om te gaan met groepsdruk en risicovolle situaties.

Speelwaarden

De hierboven genoemde ontwikkelkansen worden ook wel *speelwaarden* genoemd.

Wanneer een pedagogisch professional risicovol spel stimuleert, voegt zij waarde toe aan het spel. Wanneer risicovol spel te snel wordt verboden, worden kinderen deze speelwaarden ontnomen.

Het begeleiden van risicovol spel vraagt daarom om het maken van bewuste afwegingen: wat levert dit spel op voor het kind, en wanneer wordt het risico te groot?

Begeleiden van risicovol spel

Pedagogisch professionals maken gedurende de dag voortdurend afwegingen. Bij risicovol spel wordt steeds beoordeeld of sprake is van een *aanvaardbaar risico* of van *gevaar*.

- *Gevaar* is een dreiging waarop een kind weinig invloed heeft, bijvoorbeeld een losse schroef in het speeltoestel of verkeer buiten het hek. Bij gevaar wordt direct ingegrepen.
- *Risico* is een kans op een negatief gevolg, maar ook een kans om te leren. Een kind dat klimt, kan vallen, maar leert tegelijkertijd zijn lichaam kennen en inschattingen maken.

De afweging of een risico aanvaardbaar is, wordt gemaakt aan de hand van vier perspectieven:

- *Speelwaarde* – Wat leert het kind in deze situatie? Wat mist het als deze kans wordt ontnomen?
- *Het kind* – Kan dit kind de risico's overzien? Wat laat het zien in motoriek en zelfvertrouwen?
- *De situatie* – Is de omgeving veilig genoeg ingericht om te kunnen experimenteren?
- *Het mogelijke gevolg* – Wat is het ergste dat kan gebeuren? Is er kans op ernstig letsel?

Houding van de pedagogisch professional

Risicovol spel vraagt om een *actief-passieve houding*: de pedagogisch professional is alert aanwezig, maar grijpt niet te snel in. Vanuit vertrouwen wordt ruimte geboden aan het kind om te ontdekken, terwijl de veiligheid in het oog wordt gehouden.

Uitgangspunten bij deze houding zijn:

- *Actief niets doen*: houd afstand en observeer het spel.
- *Kijk goed naar het kind*: beoordeel wat het aankan en waar het grenzen verlegt.
- *Maak duidelijke afspraken*: geef aan wat wel en niet kan binnen de situatie.
- *Waarschuw niet te snel*: straal vertrouwen uit.
- *Grijp in bij gevaar*: leg rustig uit waarom het spel wordt onderbroken.
- *Volg intuïtie*: als iets niet goed voelt, onderneem actie.

Beschermen en versterken

In het begeleiden van risicovol spel worden voortdurend keuzes gemaakt tussen beschermen en versterken.

- *Beschermen* betekent toezicht houden, hulpmiddelen gebruiken en de omgeving aanpassen om risico's te beperken.
- *Versterken* betekent het kind juist stimuleren om vaardigheden te oefenen en zelfvertrouwen op te bouwen.

De nadruk verschuift naarmate kinderen ouder worden:

Leeftijd	Ontwikkelingsfocus	Pedagogische houding
0-2 jaar	Leren waarnemen en bewegen	Beschermen staat voorop. Kinderen kunnen risico's nog niet inschatten.
2-4 jaar	Leren coördineren	Beschermen blijft belangrijk, maar het kind krijgt meer ruimte om zelf te ervaren.
4-6 jaar	Leren inschatten en verkennen	Versterken krijgt de nadruk. Kinderen leren door te proberen, onder toezicht.

Het doel is dat kinderen stap voor stap leren omgaan met risico's. Een kind dat durft te proberen, leert ook wat het kan verbeteren.

Verantwoord handelen

De pedagogisch professional maakt steeds de afweging: is dit een risico of een gevaar? Daarbij geldt het uitgangspunt:

Zo veilig als nodig, niet zo veilig als mogelijk.

Deze visie sluit aan bij de Wet Innovatie Kinderopvang, waarin risicovol spel wordt ondersteund als onderdeel van verantwoord pedagogisch handelen. Het gaat om bewust afwegen, uitleg kunnen geven over beslissingen, en ruimte bieden aan groei.

Vormen van risicovol spel

Risicovol spel kent verschillende vormen. Elke vorm biedt specifieke leerervaringen. Afhankelijk van het kind en de situatie kan elke vorm op een veilige manier worden aangeboden, ook aan jonge kinderen.

1. Plaatsvervangend risico

Kinderen kunnen spanning ervaren door te kijken naar anderen die iets spannends doen. Door te observeren leren zij risico's inschatten zonder zelf in gevaar te komen.

Voorbeelden: kijken hoe een ander kind balanceert op een boomstam of hoog klimt.

Speelwaarde: emotionele ontwikkeling, leren omgaan met spanning en gevolgen.

2. Trek- en duwspelen (stoeien)

Spel waarbij kinderen hun kracht, grenzen en die van anderen leren kennen.

Voorbeelden: stoeien, worstelen, touwtrekken, spelen met zachte zwaarden of stokken.

Speelwaarde: fysieke fitheid, motorische en sociale vaardigheden, grenzen leren kennen.

3. Spelen met gevaarlijke voorwerpen

Kinderen leren omgaan met materialen die scherp, zwaar of heet kunnen zijn.

Voorbeelden: knippen met een scherpe schaar, timmeren, spijkers slaan, slijpen met een zakmes, spelen met takken of pijl en boog.

Speelwaarde: coördinatie, fijne motoriek, concentratie, verantwoordelijkheid en zelfvertrouwen.

4. Spelen op hoogte

Kinderen leren hoogte en diepte inschatten en ontwikkelen balans en lichaamsbeheersing.

Voorbeelden: klimmen in speeltoestellen of op lage muurtjes, balanceren, springen van lage hoogten, schommelen, hangen, apekooien.

Speelwaarde: motoriek, ruimtelijk inzicht, durf, inschattingsvermogen, zelfvertrouwen.

5. Spelen met impact

Spel waarbij kinderen botsen, vallen of snelheid ervaren.

Voorbeelden: springen van de glijbaan, tegen elkaar aan rennen of fietsen, vallen op een mat.

Speelwaarde: kracht, balans, motoriek, omgaan met fysieke grenzen.

6. Spelen op gevaarlijke plekken

Kinderen ontdekken onbekende of minder gecontroleerde omgevingen onder toezicht van een volwassene.

Voorbeelden: spelen op een stoep, in de buurt van water, bij een kampvuurtje of in een bosrijke omgeving.

Speelwaarde: omgaan met potentieel gevaar, vergroten van zelfstandigheid en zelfbeheersing.

7. Spelen uit het zicht

Kinderen oefenen in zelfstandigheid door niet voortdurend onder direct toezicht te staan.

Voorbeelden: verstoppertje spelen, eigen hut bouwen, spelen op een veldje of in een hoek van de tuin.

Speelwaarde: zelfvertrouwen, verantwoordelijkheid, autonomie en samenwerking.

8. Spelen met snelheid

Kinderen ervaren controle over hun lichaam of een hulpmiddel dat beweegt.

Voorbeelden: hard rennen, fietsen, van een heuvel afrijden, schommelen, skaten, schaatsen.

Speelwaarde: motoriek, coördinatie, inschattingsvermogen, lichaamsbewustzijn en zelfvertrouwen.

Tot slot

Risicovol spel hoort bij gezond en avontuurlijk opgroeien. Het biedt kinderen kansen om te leren, te groeien en zichzelf te vertrouwen.

Pedagogisch professionals bij Willemientje begeleiden dit proces met aandacht, rust en vertrouwen, en maken steeds de afweging tussen beschermen en versterken.

Door bewust te observeren, te reflecteren en ervaringen te delen in het team, wordt risicovol spel een waardevol onderdeel van de dagelijkse pedagogische praktijk.

Bijlage 3 - Beleid en werkafspraken: als kinderen elkaar pijn doen

Inleiding

In de dagelijkse praktijk gebeurt het soms dat jonge kinderen elkaar pijn doen: een beet, een duw, een schop of een kneep. Dat zijn momenten die impact hebben op iedereen die erbij betrokken is. Het kind dat pijn ervaart schrikt of wordt verdrietig, en het kind dat de ander pijn doet kan zelf ook onrust of spanning voelen. Ook voor ouders is het naar om te horen dat hun kind dit meemaakt — of dat hun kind zélf iemand heeft pijn gedaan.

Pedagogisch professionals balen daar eveneens van. Ze letten goed op, begeleiden het spel en bieden veiligheid, maar kunnen niet altijd voorkomen dat er in een fractie van een seconde iets gebeurt. In dit protocol wordt beschreven hoe dit gedrag ontstaat, hoe het zoveel mogelijk wordt voorkomen en hoe er wordt gehandeld als het toch gebeurt.

Pedagogische achtergrond: wat het betekent als kinderen elkaar pijn doen

Jonge kinderen beschikken nog niet over alle woorden, vaardigheden en regulatiemogelijkheden om spanning, frustratie of impulsen anders te uiten. Een lichamelijke reactie — bijten, slaan, duwen, knijpen — kan dan voorkomen. Dit gedrag is geen 'gemeen gedrag', maar een teken dat een kind nog ondersteuning nodig heeft in het omgaan met emoties en impulsen. De nabijheid van een volwassene helpt het kind om weer tot rust te komen en te leren wat wel en niet kan.

Dreumesen (1–2 jaar) hebben nog weinig taal en kunnen gevoelens moeilijk onder woorden brengen. Frustratie, nieuwsgierigheid of spanning kunnen zich uiten in lichamenlijk gedrag, soms ook tijdens spel waarin ze nog moeten leren afstand houden. Bijten komt op deze leeftijd regelmatig voor en deze fase gaat meestal relatief snel weer voorbij.

Peuters (2–4 jaar) kunnen iemand pijn doen wanneer iets niet lukt, wanneer ze hun wil willen doorzetten of wanneer het samenspel spanning oproept. Ze leren sociale regels kennen, maar passen die nog niet altijd (voldoende) toe. Kinderen leren stap voor stap hoe emoties werken en hoe ze impulsen kunnen reguleren. Volwassenen bieden houvast door nabij te zijn, rust te brengen en gedrag duidelijk te begrenzen.

Wat we doen als het gebeurt

We creëren een veilige omgeving waarin kinderen zich vrij kunnen bewegen en spelen. Ondanks onze zorg en alertheid kan er soms een situatie ontstaan waarin een kind een ander kind pijn doet. We begeleiden dit met aandacht en rust.

Als kinderen elkaar pijn doen, reageren we direct, rustig en duidelijk. We bieden veiligheid, erkennen emoties en helpen kinderen begrijpen wat er is gebeurd. Daarbij sluiten we aan bij de leeftijd en ontwikkeling van het kind.

Dreumesen (1–2 jaar) begrijpen al veel taal, maar kunnen hun eigen gevoelens en behoeften nog niet goed uitdrukken. Hun gedrag is direct en lichamenlijk: ze pakken, duwen of bijten om iets duidelijk te maken. Dat is geen opzet, maar een manier om te reageren op spanning of frustratie. Ze hebben volwassenen nodig die veiligheid bieden, begrenzen en woorden geven aan wat er gebeurt.

- We grijpen rustig in, halen de kinderen uit elkaar en zorgen eerst voor troost: “Je schrok. Dat deed pijn.”
- Daarna richten we ons op het kind dat pijn heeft gedaan. We spreken kort en duidelijk, met rustige stem: “Stop, dat doet pijn.” “Bijten mag niet.”
- We bieden nabijheid en doen sociaal gedrag voor, bijvoorbeeld door te zeggen: “Zachtjes, kijk — zo aaien.”
- We verwachten nog geen excuses of gesprekken; jonge kinderen leren vooral van herhaling, toon en voorspelbaarheid.

Peuters (2–4 jaar) hebben meer woorden en beginnen sociale regels te begrijpen. Ze leren omgaan met boosheid, willen zelf bepalen en ontdekken grenzen. Ze begrijpen beter wat pijn doen betekent, maar kunnen hun impulsen nog niet altijd beheersen.

- We zorgen eerst voor veiligheid en troost voor het kind dat pijn heeft gehad: “Je bent geschrokken. Dat deed pijn.”
- Daarna begeleiden we het kind dat pijn deed. We benoemen wat er gebeurde en erkennen het gevoel: “Je was boos omdat je ook wilde. Boos zijn mag, maar slaan niet.”
- We helpen het kind woorden vinden voor wat het voelde of wilde: “Je wilde ook met de auto spelen.” “Zeg de volgende keer: mag ik ook?”
- We blijven rustig en consequent. Zo ervaart het kind dat het gedrag niet mag, maar dat het zelf wél begrepen en geaccepteerd blijft. “Ik vind het niet goed dat je hebt gebeten, maar we gaan samen kijken hoe het anders kan.”
- Wanneer beide kinderen weer rustig zijn, helpen we kort herstel mogelijk te maken: samen verder spelen, iets delen of even zwaaien. Zo ervaren kinderen dat een conflict voorbij kan gaan en dat relaties hersteld kunnen worden.

Begeleiding bij herhaald gedrag

Soms is er een kind dat in een bepaalde periode vaker bijt, duwt of op een andere manier pijn doet. Dat hoort bij de ontwikkeling, maar vraagt om extra alertheid van de pedagogisch professionals. We zien dit gedrag niet als ‘stout’, maar als een signaal dat een kind nog moet leren omgaan met spanning of impulsen.

We letten extra op momenten waarin spanning kan ontstaan, zoals bij het verdelen van speelgoed of overgangsmomenten. We zijn extra alert in situaties waarvan we weten dat ze voor dit kind lastig kunnen zijn, zoals bij het delen van speelgoed of tijdens drukke momenten. We proberen in de buurt te zijn en kunnen snel reageren als de spanning oploopt.

Wat we doen

- Tijdens drukke momenten (verschonen, aan- en uitkleden, jassen en schoenen aan- en uittrekken) delen we de groep op in kleinere groepjes of we verdelen onszelf over de groep waarbij er tenminste een pedagogisch professional op de groep tussen de kinderen blijft.
- We observeren en bespreken met collega's wat het kind nodig heeft: rust, ruimte, duidelijkheid of extra hulp bij woorden vinden.
- We zorgen dat de speelruimte overzichtelijk is en er voldoende materiaal is om mee te spelen.
- We bieden het kind alternatieven: iets om in te bijten, een ander spel of even een taakje om spanning te doorbreken.
- Soms zetten we het kind even aan tafel met een speeltje of een ander rustig materiaal. Dat is geen straf, maar een manier om even afstand te creëren van het drukke spel. Zo krijgt het kind de kans om tot rust te komen en niet opnieuw in een moeilijke situatie te belanden.
- We helpen de kinderen woorden te geven aan hun gevoelens/ verlangens:

“Mag hij na jou met de auto? ” of “Wil je ook graag op het klimrek?”

- We benoemen positief gedrag:

“Je wachtte even, goed zo.” “Dat was zacht, dat vond hij fijn.”

Zo leert het kind stap voor stap wat wél werkt in contact met anderen.

Wat we niet doen

- We zetten een kind niet apart of op afstand van de groep als straf.
- We gebruiken geen negatieve aanduidingen.
- We voorkomen dat het kind als ‘bijter’ of ‘duwer’ wordt bestempeld. We blijven kijken naar gedrag als uitdrukking van wat een kind nodig heeft.

Zo leren jonge kinderen stap voor stap om emoties te herkennen, impulsen te beheersen en rekening te houden met anderen. De volwassene begeleidt dit proces door rust, nabijheid en duidelijke grenzen.

Communicatie met ouders

Open en respectvolle communicatie met ouders is belangrijk. Ouders mogen erop vertrouwen dat we zorgvuldig omgaan met situaties waarin kinderen elkaar pijn doen. We delen wat relevant is voor hun eigen kind en doen dat altijd met aandacht voor wat kinderen nodig hebben om zich veilig te voelen en zich te ontwikkelen.

We spreken met ouders over gedrag van kinderen op een rustige, feitelijke en respectvolle manier. We doen dat zonder oordeel en zonder labels als ‘bijter’ of ‘duwer’.

Bij een eenmalig incident

Als er een situatie is geweest waarin een kind een ander kind pijn heeft gedaan, informeren we de ouders van beide kinderen op dezelfde dag.

Ouders van het kind dat pijn heeft gehad:

We vertellen wat er is gebeurd, hoe we het kind hebben getroost en welke stappen we hebben genomen. We geven feitelijke informatie, zonder namen van andere kinderen te noemen.

“Tijdens het spelen is [naam kind] gebeten door een ander kind. We waren er snel bij, hebben getroost en schoongemaakt. [Naam kind] was geschrokken, maar het gaat nu goed.”

Ouders van het kind dat pijn heeft gedaan:

We vertellen wat er is gebeurd en hoe we het kind hebben begeleid. We benadrukken dat dit gedrag bij de ontwikkeling kan horen en dat we samen kijken hoe we het kunnen begeleiden.

“Vandaag heeft [naam kind] een ander kind gebeten. We hebben direct gereageerd, benoemd dat dat pijn doet en samen gekeken hoe het anders kan. We houden het even in de gaten en kijken wat [naam kind] helpt.”

We noemen nooit de naam van het andere kind en delen geen details over dat kind of de reactie van diens ouders.

Bij herhaald gedrag

Als een kind vaker bijt, duwt of slaat, bespreken we dit met de ouders zodra we een patroon zien. We doen dit in een persoonlijk gesprek, niet bij het halen of brengen.

We leggen uit wat we zien, wat we denken dat het kind nodig heeft en wat we op de groep doen om te begeleiden en te voorkomen. We nodigen ouders uit om mee te denken: wat helpt thuis, wat herkennen zij?

“We merken dat [naam kind] de laatste tijd vaker bijt als het druk is of als het moet wachten. We begeleiden dit rustig en bieden alternatieven, maar we willen graag samen kijken wat hem kan helpen.”

We blijven zorgvuldig in onze taal: we praten over gedrag en niet over eigenschappen van het kind.

We registreren en volgen het verloop, zodat we kunnen zien of het gedrag afneemt of andere ondersteuning nodig heeft.

Als er zorgen zijn of het gedrag aanhoudt, betrekken we de pedagogisch coach.

Bellen of chatten?

We kiezen zorgvuldig hoe we ouders informeren, afhankelijk van wat er is gebeurd.

- **Via de ouderapp:** bij kleine gebeurtenissen waarbij het kind snel herstelde. We delen kort wat er is gebeurd en hoe we het hebben begeleid.
- **Telefonisch contact:** bij situaties die meer indruk hebben gemaakt, als er letsel is, of wanneer gedrag zich herhaalt. Ook bij de eerste keer dat een kind bijt of gebeten wordt, nemen we persoonlijk contact op; in het laatste geval mag dat bij beperkt letsel ook face to face (buiten gehoorsafstand van kinderen en/ of andere ouders).

We kiezen altijd voor de manier die past bij het kind, de situatie en de behoefte aan contact. Als we twijfelen, bellen we liever dan dat we schrijven.